

Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. [32/2005](#) i "Službenom listu CG", br. [27/2013](#) (pogledaj i [čl. 18](#)). Vidi: [čl. 92. Zakona - 40/2011-1](#).

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuje se način obezbjeđivanja zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica, organizovanje i sprovođenje zaštite, kao i stvaranje uslova za primjenu mjera zaštite tih lica od diskriminacije.

Član 2

Mentalno oboljelim licima obezbjeđuje se ostvarivanje prava i sloboda u skladu sa međunarodnim dokumentima i opštim pravilima međunarodnog prava.

Član 3

Zabranjena je diskriminacija mentalno oboljelih lica.

Diskriminacijom, u smislu stava 1 ovog člana, ne smatraju se posebne mjere koje se preduzimaju da bi se zaštitilo zdravlje ili bezbjednost mentalno oboljelih lica, odnosno obezbjedilo unapređenje njihovog zdravlja.

Niko ne smije kvalifikovati lice kao mentalno oboljelo, niti na drugi način ukazivati na njegov mentalni poremećaj, izuzev ako je to u cilju preduzimanja mjera zaštite ovih lica u skladu sa zakonom.

Član 4

Niko se ne može prisiliti na medicinsko ispitivanje radi utvrđivanja prisustva mentalnog poremećaja, osim u slučajevima i po postupku utvrđenom zakonom.

Mentalno oboljela lica imaju pravo na:

- 1) dostupnu i efikasnu zaštitu mentalnog zdravlja i dostupne osnovne psihotropne lijekove, pod jednakim uslovima;
- 2) zdravstvenu i socijalnu zaštitu primjerenu zdravstvenim potrebama i liječenje pod jednakim uslovima i u skladu sa jednakim standardima kao i druga lica koja se liječe u zdravstvenim ustanovama;
- 3) zaštitu od ekonomske, seksualne i drugih oblika eksploatacije, tjelesne ili druge zloupotrebe, svakog oblika zlostavljanja, ponižavajućeg postupanja i drugog tretmana kojim se vrijeđa lično dostojanstvo i koje stvara neugodno, agresivno, ponižavajuće ili uvredljivo stanje;
- 4) zaštitu ličnog dostojanstva, human tretman i poštovanje njegove ličnosti i privatnosti.

Član 5

Ostvarivanje prava mentalno oboljelih lica u skladu sa ovim zakonom može se ograničiti samo u slučajevima propisanim zakonom i ako je to neophodno da bi se zaštitilo zdravlje ili bezbjednost tih ili drugih lica.

Psihijatri i drugi zdravstveni radnici dužni su da sprovedu liječenje mentalno oboljelih lica tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode i prava, kao i da ne prouzrokuju fizičke i psihičke neugodnosti koje vrijeđaju njihovu ličnost i ljudsko dostojanstvo.

Član 6

Radi ostvarivanja i obezbjeđivanja prava mentalno oboljelih lica utvrđenih ovim zakonom, Vlada Republike Crne Gore utvrđuje Strategiju unapređenja mentalnog zdravlja u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Strategija).

Sastavni dio Strategije čine planovi unapređenja i očuvanja mentalnog zdravlja.

Član 7

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

1) **zaštita mentalnog zdravlja** podrazumijeva primarnu prevenciju, identifikovanje i dijagnozu mentalnog stanja određenog lica, kao i liječenje, staranje i rehabilitaciju zbog mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja ili sumnje na njihovo postojanje;

2) **mentalno oboljelo lice** je lice sa mentalnim poremećajima, lice ometeno u razvoju, zavisnik od psihoaktivnih supstanci (alkoholičari i narkomani) ili lice sa drugim poremećajima ponašanja;

3) **teže mentalno oboljelo lice** je lice koje privremeno (tokom akutnih epizoda psihičkog poremećaja) ili trajno, nije u mogućnosti da shvati značaj svojih postupaka ili nije u mogućnosti da upravlja svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da mu je neophodna psihijatrijska pomoć;

4) **mentalni poremećaj i poremećaji ponašanja** su klinički značajna stanja koja se karakterišu promjenama u mišljenju, raspoloženju ili ponašanju, a koja su udružena sa ličnom patnjom i/ili oštećenim funkcionisanjem (trajna ili privremena duševna bolest ili duševna poremećenost ili zaostali duševni razvoj ili drugi duševni poremećaji i poremećaji ponašanja);

5) **diskriminacija mentalno oboljelih lica** predstavlja svako pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na mentalnom poremećaju zbog kojeg se mentalno oboljelim licima otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda;

6) **maloljetno lice** je lice koje nije navršilo 18 godina života i lice koje je odlukom o produženju roditeljskog prava poslije navršenih 18 godina života izjednačeno sa maloljetnim licem;

7) **zastupnik** je lice koje zastupa interese mentalno oboljelog lica i podrazumijeva zakonskog zastupnika, privremenog zastupnika ili drugo lice, u skladu sa zakonom;

8) **zakonski zastupnik** je roditelj, staralac ili usvojitelj, koji ispunjavaju uslove u skladu sa zakonom;

9) **psihijatar** je doktor medicine sa specijalizacijom iz oblasti psihijatrije ili neuropsihijatrije;

10) **zdravstveni radnik za mentalno zdravlje** je doktor medicine, medicinska sestra i medicinski tehničar, obučeni za zaštitu mentalnog zdravlja;

11) **zdravstveni saradnik za mentalno zdravlje** je klinički psiholog, defektolog, sociolog, socijalni radnik ili drugo lice obučeno za zaštitu mentalnog zdravlja;

12) **psihijatrijska ustanova** je zdravstvena ustanova u kojoj se obezbjeđuje specijalističko - konzilijarno i bolničko liječenje iz oblasti psihijatrije;

13) **centar za mentalno zdravlje** je dio primarne zdravstvene zaštite u kome se obavlja zaštita

mentalnog zdravlja, u skladu sa ovim zakonom;

14) **zajednica** je porodica ili drugi oblik zajedničkog života, socijalna ili druga ustanova, mjesto prebivališta ili boravišta ili drugo bliže okruženje u kojem mentalno oboljelo lice živi;

15) **medicinski postupak** je određeni oblik liječenja, dijagnostički postupak, prijem i smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi dijagnostičke obrade i liječenja, uključivanje u obrazovne, socio terapijske i rehabilitacione programe koji se sprovode u psihijatrijskoj ustanovi, izvođenje istraživanja na području zaštite i unapređenja zdravlja mentalno oboljelih lica;

16) **pristanak** je slobodno data saglasnost mentalno oboljelog lica, bez prijetnji, ucjene ili drugog oblika prisiljavanja za sprovođenje određenog medicinskog postupka zasnovana na prethodno obezbijedenim informacijama o svrsi, prirodi, posljedicama, koristi i opasnostima tog medicinskog postupka, kao i drugim mogućnostima liječenja;

17) **dobrovoljni smještaj** je smještaj mentalno oboljelog lica u psihijatrijsku ustanovu uz njegov pristanak;

18) **prisilni smještaj** je smještaj teže mentalno oboljelog lica ili mentalno oboljelog učinioca krivičnog djela ili prekršaja u psihijatrijsku ustanovu bez njegovog pristanka;

19) **prisilno zadržavanje** je smještaj mentalno oboljelog lica u psihijatrijsku ustanovu od trenutka donošenja odluke psihijatra o zadržavanju tog lica bez njegovog pristanka do odluke nadležnog suda o prisilnom smještaju;

20) **reverzibilni medicinski postupak** podrazumijeva medicinski postupak koji isključuje primjenu elektrokonvulzivne terapije i invazivnih neurohirurških procedura.

+ **Vidi:**

čl. 1. Zakona - 27/2013-60.

II OSTVARIVANJE ZAŠTITE MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 8

Postojanje mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja kod nekog lica utvrđuje se u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima.

Mentalno oboljelo lice ima pravo da bude liječeno u najmanje ograničavajućoj okolini i sa najmanje ograničavajućim, nametljivim i prinudnim metodama.

Liječenje i zaštita mentalno oboljelog lica moraju biti zasnovani na individualno utvrđenom planu, sa kojim je to lice upoznato i saslušano njegovo mišljenje.

U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana uključuju se članovi porodice ili zakonski zastupnik, uz pristanak mentalno oboljelog lica koje je sposobno da shvati značaj svog postupka.

U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana obavezno se uključuju članovi porodice ili zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica koje nije sposobno da shvati značaj svog postupka.

+ **Vidi:**

čl. 2. Zakona - 27/2013-60.

Član 9

Zaštita mentalnog zdravlja se sprovodi u skladu sa primjenjivim etičkim načelima, u skladu sa ovim zakonom.

Liječenje mentalno oboljelog lica mora biti usmjereno na čuvanje i jačanje integriteta ličnosti.

Član 10

Posebnu zaštitu, u skladu sa ovim zakonom, uživaju maloljetna mentalno oboljela lica.

Licima iz stava 1 ovog člana može biti postavljen staralac koji nije član porodice, ako je to

neophodno radi zaštite njihovih prava, u skladu sa zakonom.

Član 11

Za staraoca mentalno oboljelog lica kome se oduzima poslovna sposobnost ne može biti postavljen zastupnik psihijatrijske ustanove, odnosno centra za mentalno zdravlje koji je učestvovao u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti, kao ni članovi porodice mentalno oboljelog lica, izuzev u slučajevima kad sud, odnosno organ starateljstva ocijeni da između njih ne postoji sukob interesa.

Staralac je dužan da se naročito brine o zdravstvenom stanju mentalno oboljelog lica i ostvarivanju njegovih prava, u skladu sa ovim zakonom.

Sud, odnosno nadležni organ starateljstva su dužni da u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti i nakon donošenja rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti mentalno oboljelog lica preduzmu sve mjere za zaštitu prava i interesa tog lica, u skladu sa zakonom.

Član 12

Mentalno oboljelo lice ima pravo na zaštitu, u skladu sa zakonom, od neopravdane primjene lijekova, zlostavljanja od strane drugih pacijenata, zaposlenih u psihijatrijskoj ustanovi, odnosno centru za mentalno zdravlje u kojoj se liječi i drugih lica, kao i drugih radnji koje prouzrokuju mentalnu patnju, tjelesnu ili drugu neprijatnost.

Član 13

Mentalno oboljelo lice, odnosno njegov zakonski zastupnik, ukoliko ono nije sposobno, ima pravo da bira doktora koji će ga liječiti u centru za mentalno zdravlje, u skladu sa zakonom.

Lice iz stava 1 ovog člana ima pravo da bude liječeno i zbrinuto u zajednici, osim ako to objektivno nije moguće.

Mentalno oboljelo lice ima pravo da se liječi u centru za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža njegovom mjestu stanovanja ili mjestu stanovanja srodnika ili prijatelja i ima pravo da se vrati u zajednicu čim se utvrdi da njegovo zdravstveno stanje to dozvoljava.

Član 14

Mentalno oboljelo lice koje može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka i koje na osnovu toga može da donese odluku i izrazi svoju volju može se pregledati ili podvrgnuti medicinskom postupku samo uz njegov pisani pristanak.

Sposobnost lica da da pristanak utvrđuje doktor medicine obučen za mentalno zdravlje ili psihijatar u vrijeme donošenja odluke i u tu svrhu izdaje pisanu potvrdu, koja je sastavni dio medicinske dokumentacije.

Mentalno oboljelo lice može da zahtijeva da postupku davanja pristanka bude prisutno jedno ili više lica u koje ono ima povjerenja.

Član 15

Mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak, zbog toga što ne može da razumije prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka ili ne može da donese odluku ili izrazi svoju slobodnu volju, može se podvrgnuti samo onom medicinskom postupku koji je u njegovom najboljem interesu.

Punoljetno mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak može biti podvrgnuto pregledu ili drugom medicinskom postupku samo uz pristanak njegovog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

Maloljetno mentalno oboljelo lice može biti podvrgnuto pregledu ili drugom medicinskom postupku

samo uz pristanak njegovog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

U slučaju iz stava 3 ovog člana uzima se u obzir i mišljenje maloljetnog mentalno oboljelog lica u skladu sa njegovim uzrastom i stepenom zrelosti.

U slučaju iz st. 2 i 3 ovog člana psihijatar je dužan da zakonskom zastupniku, odnosno etičkom komitetu da informacije, koje je dužan da da mentalno oboljelom licu u slučaju kad to lice daje pristanak.

Član 16

Pristanak iz člana 14 stav 1 i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona može se povući u bilo kom trenutku, u pisanoj formi.

Licu koje povlači pristanak mora se ukazati na posljedice prestanka primjenjivanja određenog medicinskog postupka.

Član 17

Izuzetno od čl. 14, 15 i 16 ovog zakona pristanak nije obavezan, ako bi zbog njegovog pribavljanja bio neposredno ugrožen život mentalno oboljelog lica ili bi prijetila stvarna i neposredna opasnost od težeg narušavanja njegovog zdravlja.

Medicinski postupak se može primjenjivati bez pristanka samo dok traju okolnosti iz stava 1 ovog člana.

Zdravstveni radnik za mentalno zdravlje, odnosno psihijatar koji rukovodi procesom rada ili drugo ovlašćeno lice centra za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijske ustanove (u daljem tekstu: ovlašćeno lice) odlučuje o nužnosti i hitnosti određenog medicinskog postupka i o tome, bez odlaganja, obavještava zakonskog zastupnika mentalno oboljelog lica, ukoliko ga ima, kao i lica koja odredi mentalno oboljelo lice koje je sposobno da shvati značaj svog postupka.

Mentalno oboljelo lice koje je prisilno zadržano, odnosno smješteno u psihijatrijsku ustanovu može se, bez njegovog pristanka, podvrgnuti pregledu ili drugom reverzibilnom medicinskom postupku koji služi liječenju tog lica, samo ako bi bez sprovođenja tog postupka nastalo teško oštećenje zdravlja tog lica.

U slučajevima iz st. 1 i 4 ovog člana i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona, mentalno oboljelom licu se moraju objasniti, u mjeri u kojoj je to moguće, posljedice njegovog liječenja i to lice se uključiti u planiranje svog liječenja.

+ **Vidi:**

čl. 3. Zakona - 27/2013-60.

III PRAVA MENTALNO OBOLJELIH LICA I LICA KOJA SPROVODE NJIHOVU ZAŠTITU I LIJEČENJE

Član 18

Mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ima pravo da:

1) bude upoznato u vrijeme prijema, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima, kao i da bude poučeno kako da ostvari svoja prava, na način i na jeziku koji razumije;

2) bude upoznato sa razlozima i svrhom njegovog smještaja, kao i sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima sprovođenja predloženog oblika liječenja i drugih mogućih oblika liječenja;

3) aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svog liječenja, oporavka i resocijalizacije;

4) se obrazuje i radno osposobljava prema opštem i posebnom programu za mentalno oboljela lica ometena u razvoju i sa poteškoćama u učenju;

5) podnosi prigovore zaštitniku prava pacijenata, kao i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu na način liječenja, dijagnostifikovanja, otpuštanja iz ustanove i povrede njegovih prava i sloboda;

6) bez nadzora i ograničenja, podnosi zahtjeve i izjavljuje prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i drugim državnim organima;

7) se savjetuje, o svom trošku, nasamo sa doktorom medicine ili advokatom, po svom izboru;

8) se druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima i učestvuje u radno-terapijskim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima i prima posjete;

9) o svom trošku, šalje i prima, uz punu privatnost, bez nadzora i ograničenja, poštu, pakete, novine i telefonira;

10) prati radio i televizijske programe;

11) drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu;

12) bude smješteno i da spava u odvojenoj prostoriji od lica drugog pola;

13) izražava svoja vjerska opredjeljenja, u okviru mogućnosti koje ima psihijatrijska ustanova;

14) zahtijeva premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu;

15) bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvrat u zajednici;

16) za rad u radno-terapijskim aktivnostima od kojih ustanova u kojoj se nalazi na liječenju ostvaruje prihod, dobije odgovarajuću novčanu naknadu, u skladu sa aktom ustanove.

Informacije iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana unose se u medicinsku dokumentaciju mentalno oboljelog lica.

Prava iz stava 1 tač. 1, 2, 3, 5, 6, 7 i 14 ovog člana mogu, u ime mentalno oboljelog lica, ostvariti članovi njegove porodice i zastupnik.

Prava iz stava 1 tač. 8, 9, 10 i 11 ovog člana mogu se ograničiti kad postoji osnovana sumnja da mentalno oboljelo lice namjerava da pribavi oružje, opojne droge ili psihoaktivne supstance, da se dogovara o bježanju, da planira izvršenje krivičnog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje mentalno oboljelog lica.

+ **Vidi:**

čl. 4. Zakona - 27/2013-60.

Član 19

Liječenje mentalno oboljelog lica, kad se utvrdi potreba za takvim liječenjem u skladu sa zakonom, sprovodi se u psihijatrijskoj ustanovi koja se nalazi u mjestu njegovog prebivališta ili, ako to lice nema prebivališta, u mjestu njegovog boravišta ili, ako nema boravište, u mjestu gdje je zatečeno.

U slučaju da u mjestu iz stava 1 ovog člana nema psihijatrijske ustanove, liječenje će se sprovesti u najbližoj psihijatrijskoj ustanovi određenoj u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti.

Liječenje mentalno oboljelog lica može se sprovesti i u drugoj psihijatrijskoj ustanovi, uz pisani pristanak tog lica, odnosno zakonskog zastupnika lica kome je oduzeta poslovna sposobnost ili maloljetnog mentalno oboljelog lica, u skladu sa odredbama člana 14 stav 1 i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona.

Član 20

Liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi sprovodi se odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica.

Član 21

Elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje može se primijeniti samo pod sljedećim uslovima:

1) na osnovu pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili, ako to lice nije sposobno da da pristanak, na osnovu pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika i saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove;

2) uz pozitivno mišljenje najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka;

3) ako su prethodno iscrpljene sve ostale metode liječenja;

4) ako je primjena navedenog metoda liječenja nužna za liječenje mentalno oboljelog lica;

5) ako se ne očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice.

Elektrokonvulzivno liječenje može se primijeniti na teže mentalno oboljelom licu koje je prisilno zadržano ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka tog lica ili

njegovog zakonskog zastupnika, samo uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove i pod uslovima iz stava 1. tač. 2, 3, 4 i 5 ovog člana.

Primjena liječenja iz st. 1 i 2 ovog člana upisuje se obavezno u medicinsku dokumentaciju zajedno sa pisanim pristankom mentalno oboljelog lica ili njegovog zakonskog zastupnika, mišljenjem najmanje dva psihijatra i saglasnošću etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

Zabranjeno je elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica.

+ **Vidi:**

čl. 5. Zakona - 27/2013-60.

Član 22

Zabranjena je primjena psihohirurgije i sterilizacije mentalno oboljelih lica.

+ **Vidi:**

čl. 6. Zakona - 27/2013-60.

Član 23

- brisan -

+ **Vidi:**

čl. 7. Zakona - 27/2013-60.

Član 24

Biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licima mogu se vršiti, ukoliko:

1) nema druge odgovarajuće metode istraživanja na ljudima;

2) opasnost od istraživanja na mentalno oboljelim licima nije nesrazmjerna koristi od istraživanja;

3) je istraživački projekat odobrio organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja (u daljem tekstu: nadležni organ državne uprave), nakon nezavisnog preispitivanja naučnog značaja, važnosti cilja i etičnosti samog istraživanja;

4) su lica koja učestvuju u istraživanju informisana o svojim pravima i pravnoj zaštiti koju uživaju;

5) su lica koja učestvuju u istraživanju dala pisani pristanak, koji mogu povući u svakom trenutku.

Biomedicinska istraživanja se ne smiju sprovoditi na mentalno oboljelom licu koje nije u stanju ili ne želi da da svoj pristanak.

+ **Vidi:**

čl. 8. Zakona - 27/2013-60.

Član 25

Psihijatri, zdravstveni radnici za mentalno zdravlje, zdravstveni saradnici za mentalno zdravlje i druga lica koja obavljaju posao zaštite i liječenja mentalno oboljelog lica dužna su da čuvaju, kao profesionalnu tajnu, sve što saznaju ili primijete tokom obavljanja tih poslova.

Lica iz stava 1 ovog člana mogu otkriti ono što su saznala ili primijetila tokom pregleda mentalno oboljelog lica, samo uz saglasnost tog lica ili njegovog zastupnika, u skladu sa odredbama člana 14 ovog zakona.

Izuzetno, lica iz stava 1 ovog člana mogu i bez saglasnosti mentalno oboljelog lica, ali uz saglasnost njegovog zastupnika, otkriti ono što saznaju tokom liječenja i zaštite tog lica:

- 1) drugom psihijatru ili doktoru medicine, ako je to potrebno za pružanje medicinske pomoći tom licu;
- 2) službenim licima u centru za socijalni rad i državnim organima, kad je to potrebno da bi mogli sprovesti postupak u vezi s mentalno oboljelim licem na osnovu i u okviru svojih ovlašćenja i to samo kad mentalno oboljelo lice nije u mogućnosti da da pisani pristanak, a lica iz stava 1 ovog člana su ubijeđena da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo otkrivanju takvih podataka;
- 3) ako je to neophodno učiniti u javnom interesu ili interesu drugog lica, u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti.

U slučaju iz stava 3 ovog člana mogu se otkriti samo oni podaci koji su potrebni za ostvarenje svrhe zbog koje je dozvoljeno njihovo otkrivanje i ne smiju se koristiti u druge svrhe.

Klinički i drugi materijali koji se koriste na predavanjima ili u naučnim publikacijama moraju sakriti identitet mentalno oboljelog lica.

Član 26

O svim preduzetim medicinskim postupcima u liječenju mentalno oboljelog lica vodi se medicinska dokumentacija, u skladu sa zakonom.

Član 27

Medicinska dokumentacija o liječenju mentalno oboljelog lica dostupna je sudu za potrebe postupka.

Medicinska dokumentacija iz stava 1 ovog člana može da sadrži samo one podatke koji su neophodni za ostvarivanje svrhe zbog koje se zahtijeva njeno dostavljanje.

Izjave mentalno oboljelog lica koje se nalaze u medicinskoj dokumentaciji ne mogu se koristiti kao dokaz u sudskom postupku.

Podaci iz medicinske dokumentacije koji su potrebni za ostvarivanje prava mentalno oboljelog lica mogu se dati u službene svrhe na zahtjev nadležnih organa, samo uz saglasnost tog lica, a ako to lice nije sposobno da da saglasnost, samo ukoliko se osnovano pretpostavlja da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo davanju tih podataka.

Mentalno oboljelo lice ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju, pod uslovima da to neće ozbiljno uticati na pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja ili na zaštitu drugih lica.

Član 28

Psihijatar može odobriti razgovor mentalno oboljelog lica smještenog u psihijatrijsku ustanovu sa službenim licima organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove i stručnim radnicima centra za socijalni rad, samo kad to dozvoljava zdravstveno stanje mentalno oboljelog lica.

Psihijatar ne može odobriti razgovor lica iz stava 1 ovog člana sa mentalno oboljelim licem koje nije sposobno da razumije stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora.

IV SMJEŠTAJ MENTALNO OBOLJELIH LICA U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Član 29

Prijem u psihijatrijsku ustanovu obuhvata postupak od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu radi pregleda i liječenja do donošenja odluke o njegovom dobrovoljnom smještaju ili prisilnom zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi.

1. Dobrovoljni smještaj

Član 30

Mentalno oboljelo lice koje može razumjeti svrhu i posljedice smještaja u psihijatrijsku ustanovu i koje je na osnovu toga sposobno da donese odluku može se, uz njegov pisani pristanak, smjestiti u psihijatrijsku ustanovu.

Pristanak se daje pred ovlaštenim zdravstvenim radnikom i dežurnim psihijatrom, koji su obavezni da u vrijeme davanja pristanka utvrde sposobnost mentalno oboljelog lica za davanje pristanka i da izdaju pisanu potvrdu koja se prilaže medicinskoj dokumentaciji.

Lice iz stava 1 ovog člana smjestiće se u psihijatrijsku ustanovu, ukoliko ovlašćeno lice i psihijatar koji primi mentalno oboljelo lice, zasebno, samostalnim i nezavisnim pregledom, utvrde da se radi o mentalno oboljelom licu kod kojeg se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove.

Član 31

Ako ne postoji jedinstven stav lica iz člana 30 stav 3 ovog zakona, o potrebi smještaja lica u psihijatrijsku ustanovu ili se radi o punoljetnom licu koje nije sposobno da da pristanak i koje nema zakonskog zastupnika ili o maloljetnom licu ili licu kome je oduzeta poslovna sposobnost sa mentalnim poremećajima, koje nije sposobno da da svoj pristanak, a čiji je zakonski zastupnik dao pristanak za smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu, odluku o smještaju u psihijatrijsku ustanovu donijeće sud koji je nadležan za odlučivanje o prisilnom smještaju, po hitnom postupku, u skladu sa zakonom.

U postupku iz stava 1 ovog člana sud je, prije donošenja odluke o smještaju mentalno oboljelog lica, dužan da pribavi pisano mišljenje psihijatra sa liste stalnih sudskih vještaka, po mogućnosti, izvan psihijatrijske ustanove u kojoj je lice zadržano, da li se radi o mentalno oboljelom licu kod kojeg se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove.

Kad odlučuje o smještaju maloljetnog mentalno oboljelog lica, sud je dužan da mišljenje iz stava 2 ovog člana pribavi od psihijatra specijalizovanog za liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica.

Mentalno oboljela lica iz stava 1 ovog člana izjednačena su sa dobrovoljno smještenim licima u svim drugim postupcima, pravima i slobodama.

2. Prisilno zadržavanje i prisilni smještaj

Član 32

Teže mentalno oboljelo lice, koje usljed mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja ozbiljno i direktno ugrožava sopstveni život, zdravlje ili sigurnost, odnosno život, zdravlje ili sigurnost drugog lica, može se zadržati i smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, bez svog pristanka, u skladu sa zakonom.

Maloljetno mentalno oboljelo lice ili lice kome je oduzeta poslovna sposobnost može se, iz razloga iz stava 1 ovog člana, smjestiti u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka njegovog zakonskog zastupnika, u skladu sa zakonom.

Mentalno oboljelo lice - učinilac krivičnog djela ili prekršaja, okrivljeni sa mentalnim poremećajem koji se nalazi u pritvoru, kao i osuđeno lice koje za vrijeme izdržavanja kazne mentalno oboli može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, u skladu sa zakonom.

Član 33

Kad službena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove, u vršenju svojih ovlaštenja, posumnjaju da se radi o mentalno oboljelom licu, dužna su da, bez odlaganja, to lice dovedu u najbližu zdravstvenu ustanovu radi pregleda.

Mentalno oboljelo lice za koje se osnovano sumnja da može ugroziti sopstveni život ili zdravlje, odnosno život ili zdravlje drugih, u naročito hitnim slučajevima, mogu dovesti službena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove u psihijatrijsku ustanovu.

Član 34

Psihijatar koji primi na pregled mentalno oboljelo lice dužan je da ga odmah pregleda i da započne dijagnostičke i terapijske postupke, kako bi utvrdio, u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu, da li postoje razlozi za prisilno zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona.

Psihijatar ne može da zadrži mentalno oboljelo lice u psihijatrijskoj ustanovi kad utvrdi da ne postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona.

+ **Vidi:**

čl. 9. Zakona - 27/2013-60.

Član 35

Psihijatar je dužan, kad utvrdi da postoje razlozi iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona, da odmah donese odluku o prisilnom zadržavanju mentalno oboljelog lica i da svoju odluku o tome sa obrazloženjem upiše u medicinsku dokumentaciju.

Odluku iz stava 1 ovog člana psihijatar je dužan da saopšti prisilno zadržanom licu na prigodan način i da ga upozna sa razlozima i svrhom njegovog prisilnog zadržavanja, kao i sa njegovim pravima i dužnostima u skladu sa ovim zakonom.

Član 36

Dostavljanje obavještenja o prisilnom zadržavanju nadležnom sudu, kao i postupak prisilnog smještaja u slučajevima iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona sprovodi se u skladu sa Zakonom o vanparničnom postupku.

Obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom psihijatrijska ustanova je dužna da dostavi i zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica, nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu.

Bliži sadržaj obavještenja i dokumentacije iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje nadležni organ državne uprave.

+ **Vidi:**

čl. 10. Zakona - 27/2013-60.

Član 37

Postupak iz čl. 35 i 36 ovog zakona primjenjuje se i u slučaju kad mentalno oboljelo lice, koje je dobrovoljno smješteno u psihijatrijsku ustanovu, opozove dati pristanak, a postoje razlozi iz člana 32 stav 1 ovog zakona.

Rok za dostavljanje obavještenja iz člana 36 st. 1 i 2 ovog zakona teče od momenta opoziva pristanka mentalno oboljelog lica.

Član 38

Otpuštanje iz psihijatrijske ustanove dobrovoljno smještenog mentalno oboljelog lica sprovodi se po pravilima koja važe za otpuštanje iz drugih zdravstvenih ustanova.

Izuzetno, otpuštanje iz psihijatrijske ustanove se neće sprovesti u skladu sa stavom 1 ovog člana, kad dobrovoljno smješteno mentalno oboljelo lice opozove dati pristanak, a psihijatar utvrdi da postoje razlozi iz člana 32 stav 1 ovog zakona.

Član 39

Prisilno smješteno mentalno oboljelo lice otpustiće se iz psihijatrijske ustanove odmah po isteku vremena prisilnog smještaja određenog rješenjem suda o prisilnom smještaju.

Psihijatrijska ustanova može otpustiti prisilno smješteno mentalno oboljelo lice prije isteka vremena iz stava 1 ovog člana, u skladu sa Zakonom o vanparničnom postupku.

Mentalno oboljelo lice - učinilac krivičnog djela ili prekršaja, okrivljeni koji se nalazi u pritvoru ili osuđeno lice, koje je smješteno u psihijatrijsku ustanovu, biće otpušteno iz psihijatrijske ustanove po završetku liječenja, u skladu sa zakonom.

Član 40

U slučaju kad mentalno oboljelo lice treba otpustiti iz psihijatrijske ustanove, a to lice, zbog svog mentalnog stanja, materijalnih, porodičnih i drugih prilika, nije sposobno da se brine o sebi, niti ima srodnike ili druga lica koja su po zakonu dužna da se o njemu brinu, premjestiće se iz psihijatrijske ustanove u ustanovu socijalne zaštite.

O premještaju iz stava 1 ovog člana psihijatrijska ustanova je dužna da odmah obavijesti sud koji je donio odluku o prisilnom smještaju ili otpuštanju iz psihijatrijske ustanove.

Član 41

Prisilno smještenim licima psihijatrijska ustanova može odobriti izlazak zbog oporavka, medicinske terapije i ličnih razloga.

Izuzetno od stava 1 ovog člana prisilno smještenim mentalno oboljelim učiniocima krivičnih djela ili prekršaja odobrava se izlazak zbog oporavka, medicinske terapije i ličnih razloga, u skladu sa aktom kojim se uređuje primjena mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi.

+ **Vidi:**

čl. 11. Zakona - 27/2013-60.

V PRIMJENA FIZIČKE SILE, IZOLACIJE I OGRANIČENJA U ZAŠTITI MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 42

Fizička sila, izolacija i ograničenje, u smislu ovog zakona, predstavljaju sredstva za fizičko ograničenje kretanja i djelovanja mentalno oboljelog lica.

Zdravstveni radnici mogu, radi sprovođenja mjera iz stava 1 ovog člana, koristiti sredstva u skladu sa propisima nadležnog organa državne uprave.

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove sprovode mjere iz člana 33 stav 2 i člana 47 ovog zakona u skladu sa propisima koji uređuju oblast zaštite života, lične i imovinske sigurnosti ljudi i sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela i hvatanja njihovih učinilaca.

Član 43

Fizička sila, izolacija ili ograničenje u zaštiti mentalno oboljelih lica može se primijeniti u psihijatrijskoj

ustanovi isključivo kad je to jedino sredstvo da se to lice spriječi da svojim napadom ne ugrozi život ili zdravlje drugog lica ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili oštetiti imovinu veće vrijednosti.

Fizička sila, izolacija ili ograničenje iz stava 1 ovog člana primjenjuje se isključivo u mjeri i na način koji su neophodno potrebni radi otklanjanja opasnosti izazvane napadom mentalno oboljelog lica.

Fizička sila, izolacija ili ograničenje u zaštiti mentalno oboljelih lica mogu se primjenjivati samo za vrijeme koje je potrebno da se ostvari svrha iz stava 1 ovog člana u trajanju od nekoliko minuta, do najduže nekoliko sati.

+ **Vidi:**

čl. 12. Zakona - 27/2013-60.

Član 44

Odluku o primjeni fizičke sile, izolacije ili ograničenja donosi psihijatar.

Stručni nadzor nad sprovođenjem odluke iz stava 1 ovog člana vrši psihijatar koji je odluku donio.

Ako vanredne okolnosti zahtijevaju hitno donošenje odluke iz stava 1 ovog člana, u odsustvu psihijatra odluku može donijeti doktor medicine, medicinska sestra ili medicinski tehničar, koji su dužni da o tome odmah obavijeste psihijatra, koji će odlučiti o njenoj daljoj primjeni.

Član 45

U slučaju izolacije mentalno oboljelog lica ili primjene vezivanja ili drugog oblika fizičkog obuzdavanja mentalno oboljelog lica, mora se obezbijediti kontinuirani stručni nadzor tjelesnog i mentalnog stanja tog lica od strane odgovarajućih zdravstvenih radnika.

Član 46

Mentalno oboljelo lice prema kojem će biti primijenjena fizička sila mora na to biti upozoreno, ako je to, s obzirom na okolnosti, moguće.

Razlozi za primjenu fizičke sile, način i mjera primjene, kao i ime lica koje je donijelo odluku o njenoj primjeni obavezno se upisuju u medicinsku dokumentaciju.

Zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica i nezavisno multidisciplinarno tijelo moraju odmah biti obaviješteni o primjeni fizičke sile.

Član 47

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na poziv doktora medicine, medicinske sestre ili medicinskog tehničara, pruže pomoć zdravstvenim radnicima pri savladavanju fizičkog otpora teže mentalno oboljelog lica iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona i to samo dok to lice pruža fizički otpor i dok se ne obezbijedi zbrinjavanje i otklanjanje neposredne opasnosti za to lice, uključujući i prevoz tog lica.

U slučaju kada postoji direktna opasnost da će mentalno oboljelo lice svojim ponašanjem u psihijatrijskoj ustanovi napasti na život i tijelo nekog lica ili otuđiti, uništiti ili teže oštetiti imovinu te ustanove, ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na poziv ovlašćenog lica psihijatrijske ustanove, hitno pruže odgovarajuću pomoć.

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na osnovu prijave psihijatrijske ustanove, pronađu i vrate mentalno oboljelo lice koje je pobjeglo iz te ustanove.

Lice koje je uputilo poziv iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dužno je da ga naknadno u pisanom obliku obrazloži i da to obrazloženje priloži u medicinsku dokumentaciju.

VI KONTROLA ZAŠTITE I OSTVARIVANJA PRAVA MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 48

Za obavljanje stručnih poslova u oblasti zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica, nadležni organ državne uprave obrazuje Komisiju za mentalno zdravlje iz reda stručnjaka iz oblasti psihijatrije i neuropsihijatrije, socijalne zaštite, pravosuđa, zaštite ljudskih prava i sloboda i drugih srodnih oblasti.

Komisija iz stava 1 ovog člana priprema stručna mišljenja i daje predloge nadležnom organu državne uprave u postupku utvrđivanja mjera za sprječavanje nastanka mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja i mjera za unapređenje postupanja sa mentalno oboljelim licima, nadgledanja uslova i načina sprovođenja zaštite prava i liječenja mentalno oboljelih lica, odobravanja sprovođenja istraživačkih projekata u psihijatrijskim ustanovama i nadgledanja njihovoga sprovođenja, kao i utvrđivanja mjera za unapređenje zaštite prava i liječenja mentalno oboljelih lica.

Aktom o obrazovanju Komisije za mentalno zdravlje bliže se uređuje sastav, broj i način rada.

Član 49

Radi staranja o zaštiti prava mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi se obrazuje nezavisno multidisciplinarno tijelo.

Nezavisno multidisciplinarno tijelo imenuje odbor direktora psihijatrijske ustanove iz reda stručnjaka iz oblasti psihijatrije i neuropsihijatrije, iz oblasti socijalne zaštite, pravosuđa, zaštite ljudskih prava i sloboda ili drugih srodnih oblasti.

Bliži sastav, način obrazovanja i rada tijela iz stava 1 ovog člana utvrđuje psihijatrijska ustanova.

Član 50

Nezavisno multidisciplinarno tijelo:

- 1) vrši monitoring sprovođenja postupaka propisanih ovim zakonom i ukazuje nadležnim organima psihijatrijske ustanove i nadležnim državnim organima na uočene propuste;
- 2) nadgleda poštovanje ljudskih prava i sloboda i dostojanstva mentalno oboljelih lica;
- 3) po sopstvenoj procjeni ili na predlog trećih lica, ispituje pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, a naročito smještaja maloljetnih lica, lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost i drugih lica koja nijesu sposobna da daju pristanak;
- 4) preduzima potrebne radnje radi provjere zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica povodom prigovora i pritužbi ovih lica, njihovih zastupnika, članova porodice, trećih lica ili centra za socijalni rad;
- 5) inicira donošenje odluke o otpuštanju iz psihijatrijske ustanove;
- 6) vrši druge poslove u skladu sa zakonom.

Član 51

Radi praćenja primjene etičkih načela zdravstvene struke u oblasti psihijatrije i davanja mišljenja o etičkim pitanjima u ovoj oblasti, u psihijatrijskim ustanovama na tercijarnom i sekundarnom nivou obrazuje se etički komitet, u skladu sa zakonom.

VII NADZOR

Član 52

Nadzor nad primjenom ovog zakona, propisa i drugih opštih akata donijetih na osnovu ovog zakona, kao i nad sprovođenjem propisanih mjera zaštite mentalno oboljelih lica vrši nadležni organ državne uprave, u skladu sa zakonom.

VIII KAZNENE ODREDBE

Član 53

Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - zdravstvena ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite u kojoj centar za mentalno zdravlje obezbjeđuje zaštitu mentalnog zdravlja, odnosno psihijatrijska ustanova, ako:

1) pregleda ili podvrgne medicinskom postupku mentalno oboljelo lice koje može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka i koje na osnovu toga može da donese odluku i izrazi svoju volju, bez pisanog pristanka tog lica (član 14 stav 1);

2) podvrgne pregledu ili medicinskom postupku punoljetno mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak ili maloljetno mentalno oboljelo lice, bez saglasnosti njegovog zakonskog zastupnika, odnosno etičkog komiteta psihijatrijske ustanove (član 15 st. 2 i 3);

3) ne vodi medicinsku dokumentaciju o svim preduzetim medicinskim postupcima u liječenju mentalno oboljelog lica, u skladu sa zakonom (član 26);

4) da podatke iz medicinske dokumentacije koji su potrebni za ostvarivanje prava mentalno oboljelog lica u službene svrhe na zahtjev nadležnih organa bez saglasnosti tog lica, a ako to lice nije sposobno da da saglasnost, osnovano se ne može pretpostaviti da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo davanju tih podataka (član 27 stav 4).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu - zdravstvenoj ustanovi primarnog nivoa zdravstvene zaštite u kojoj centar za mentalno zdravlje obezbjeđuje zaštitu mentalnog zdravlja, odnosno psihijatrijske ustanove novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura.

+ **Vidi:**

čl. 92. Zakona - 40/2011-1.

čl. 13. Zakona - 27/2013-60.

Član 54

Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - psihijatrijska ustanova, ako:

1) mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ne upozna u vrijeme prijema, a kasnije na njegov izričit zahtjev, sa pravima, i kako da ih ostvari, na način i na jeziku koji razumije (član 18 stav 1 tačka 1);

2) mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ne upozna sa razlozima i svrhom njegovog smještaja, kao i sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima sprovođenja predloženog oblika liječenja i drugih mogućih oblika liječenja (član 18 stav 1 tačka 2);

3) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svog liječenja, oporavka i resocijalizacije (član 18 stav 1 tačka 3);

4) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se obrazuje i radno osposobljava prema opštem i posebnom programu za mentalno oboljela lica ometena u razvoju i sa poteškoćama u učenju (član 18 stav 1 tačka 4);

5) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da podnosi prigovore zaštitniku prava pacijenata, kao i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu na način liječenja, dijagnostifikovanja, otpuštanja iz ustanove i povrede njegovih prava i sloboda (član 18 stav 1 tačka 5);

6) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da bez nadzora i ograničenja, podnosi zahtjeve i izjavljuje prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i drugim državnim organima (član 18 stav 1 tačka 6);

7) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se savjetuje, o svom trošku, nasamo sa doktorom medicine ili advokatom, po svom izboru (član 18 stav 1 tačka 7);

8) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima i učestvuje u radno-terapijskim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima i prima posjete (član 18 stav 1 tačka 8);

9) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da o svom trošku, šalje i prima, uz punu privatnost, bez nadzora i ograničenja, poštu, pakete, novine i telefonira (član 18 stav 1 tačka 9);

10) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da prati radio i televizijske programe (član 18 stav 1 tačka 10);

11) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu (član 18 stav 1 tačka 11);

12) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu ne omogućiti da bude smješteno i da spava u odvojenoj prostoriji od lica drugog pola (član 18 stav 1 tačka 12);

13) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da izražava svoja vjerska opredjeljenja, u okviru mogućnosti koje ima psihijatrijska ustanova (član 18 stav 1 tačka 13);

14) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati pravo da zahtijeva premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu (član 18 stav 1 tačka 14);

15) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu ne omogućiti da bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvatanje u zajednici (član 18 stav 1 tačka 15);

16) članovima porodice ili zastupniku mentalno oboljelog lica uskrati ostvarivanje prava iz člana 18 stav 1 tač. 1, 2, 3, 5, 6, 7 i 14 ovog zakona (član 18 stav 3);

17) liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi ne sprovodi odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica (član 20);

18) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje: bez pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili ako to lice nije sposobno da da pristanak, bez pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika i saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 1);

19) primjenjuje elektrokonvulzivno liječenje na teže mentalno oboljelom licu koje je prisilno zadržano ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu bez saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 2);

20) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica (član 21 stav 4);

21) primjenjuje psihohirurgiju ili sterilizaciju mentalno oboljelih lica (član 22);

22) primjenjuje biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licima a da nijesu ispunjeni uslovi iz člana 24 stav 1 ovog zakona;

23) vrši biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelom licu koje nije u stanju ili ne želi da da svoj pristanak (član 24 stav 2);

24) ne dostavi obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom u roku 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica,

nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu (član 36);

25) otpusti mentalno oboljelo lice suprotno čl. 38 i 39 ovog zakona;

26) odmah ne obavijesti sud o premještanju mentalno oboljelog lica iz psihijatrijske ustanove u ustanovu socijalne zaštite (član 40 stav 2);

27) primijeni fizičku silu, izolaciju ili ograničenja u zaštiti mentalno oboljelih lica u trajanju dužem od nekoliko minuta do najduže nekoliko sati da bi se to lice spriječilo da ugrozi život ili zdravlje drugog lica ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili oštetiti imovinu veće vrijednosti (član 43 st. 1 i 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu - psihijatrijskoj ustanovi novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura.

+ **Vidi:**

[čl. 92. Zakona - 40/2011-1.](#)

[čl. 14. Zakona - 27/2013-60.](#)

Član 55

Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice - doktor medicine obučen za mentalno zdravlje ili psihijatar, ako ne ukaže mentalno oboljelom licu ili njegovom zakonskom zastupniku na posljedice koje mogu nastati zbog prestanka primjenjivanja određenog medicinskog postupka (član 16).

+ **Vidi:**

[čl. 92. Zakona - 40/2011-1.](#)

[čl. 15. Zakona - 27/2013-60.](#)

Član 56

Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice- psihijatar, zdravstveni radnik za mentalno zdravlje, zdravstveni saradnik za mentalno zdravlje i drugo lice koje obavljajući posao zaštite i liječenja mentalno oboljelog lica ne čuva, kao profesionalnu tajnu, sve što sazna ili primijeti tokom obavljanja tih poslova (član 25 stav 1).

+ **Vidi:**

[čl. 92. Zakona - 40/2011-1.](#)

[čl. 16. Zakona - 27/2013-60.](#)

Član 57

Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice - psihijatar, ako:

1) odobri službenim licima organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove i stručnim radnicima centra za socijalni rad razgovor sa mentalno oboljelim licem smještenim u psihijatrijsku ustanovu koje nije sposobno da razumije stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora (član 28);

2) odmah ne pregleda mentalno oboljelo lice koje primi na pregled i ne započne dijagnostičke i terapijske postupke, kako bi utvrdio, u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu, da li postoje razlozi za prisilno zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona (član 34 stav 1);

3) zadrži mentalno oboljelo lice u psihijatrijskoj ustanovi kad utvrdi da ne postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona. (član 34 stav 2);

4) ne donese odluku o prisilnom zadržavanju ili je sa obrazloženjem ne upiše u medicinsku dokumentaciju ili tu odluku ne saopšti prisilno zadržanom licu na prigodan način i ne upozna ga sa razlozima i ciljevima njegovog prisilnog zadržavanja, kao i sa njegovim pravima i dužnostima (član 35).

+ **Vidi:**

[čl. 92. Zakona - 40/2011-1.](#)

[čl. 17. Zakona - 27/2013-60.](#)

IX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 58

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskih akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se akti koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 59

Nadležni organ državne uprave donijeće akt o obrazovanju Komisije za mentalno zdravlje, u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Akti o osnivanju nezavisnog multidisciplinarnog tijela i etičkog komiteta donijeće se u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 60

Psihijatrijske ustanove i zdravstvene ustanove u kojima se obavlja zaštita mentalnog zdravlja uskladiće svoj rad sa odredbama ovog zakona, u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja opštih akata ustanova iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se postojeći akti, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 61

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se od 1. januara 2006. godine.

OSNOVNI TEKST

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica

Proglašavam Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore, na drugoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2005. godini, dana 24. maja 2005. godine.

Broj: 01 - 530/2

Podgorica, 25. maja 2005. godine

Predsjednik Republike Crne Gore

Filip Vujanović, s.r.

Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 32/2005 od 27.5.2005. godine.

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuje se način obezbjeđivanja zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica, organizovanje i sprovođenje zaštite, kao i stvaranje uslova za primjenu mjera zaštite tih lica od diskriminacije.

Član 2

Mentalno oboljelim licima obezbjeđuje se ostvarivanje prava i sloboda u skladu sa međunarodnim dokumentima i opštim pravilima međunarodnog prava.

Član 3

Zabranjena je diskriminacija mentalno oboljelih lica.

Diskriminacijom, u smislu stava 1 ovog člana, ne smatraju se posebne mjere koje se preduzimaju da bi se zaštitilo zdravlje ili bezbjednost mentalno oboljelih lica, odnosno obezbjedilo unapređenje njihovog zdravlja.

Niko ne smije kvalifikovati lice kao mentalno oboljelo, niti na drugi način ukazivati na njegov mentalni poremećaj, izuzev ako je to u cilju preduzimanja mjera zaštite ovih lica u skladu sa zakonom.

Član 4

Niko se ne može prisiliti na medicinsko ispitivanje radi utvrđivanja prisustva mentalnog poremećaja, osim u slučajevima i po postupku utvrđenom zakonom.

Mentalno oboljela lica imaju pravo na:

- 1) dostupnu i efikasnu zaštitu mentalnog zdravlja i dostupne osnovne psihotropne lijekove, pod jednakim uslovima;
- 2) zdravstvenu i socijalnu zaštitu primjerenu zdravstvenim potrebama i liječenje pod jednakim uslovima i u skladu sa jednakim standardima kao i druga lica koja se liječe u zdravstvenim ustanovama;
- 3) zaštitu od ekonomske, seksualne i drugih oblika eksploatacije, tjelesne ili druge zloupotrebe, svakog oblika zlostavljanja, ponižavajućeg postupanja i drugog tretmana kojim se vrijeđa lično dostojanstvo i koje stvara neugodno, agresivno, ponižavajuće ili uvredljivo stanje;
- 4) zaštitu ličnog dostojanstva, human tretman i poštovanje njegove ličnosti i privatnosti.

Član 5

Ostvarivanje prava mentalno oboljelih lica u skladu sa ovim zakonom može se ograničiti samo u

slučajevima propisanim zakonom i ako je to neophodno da bi se zaštitilo zdravlje ili bezbjednost tih ili drugih lica.

Psihijatri i drugi zdravstveni radnici dužni su da sprovedu liječenje mentalno oboljelih lica tako da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju njihove slobode i prava, kao i da ne prouzrokuju fizičke i psihičke neugodnosti koje vrijeđaju njihovu ličnost i ljudsko dostojanstvo.

Član 6

Radi ostvarivanja i obezbjeđivanja prava mentalno oboljelih lica utvrđenih ovim zakonom, Vlada Republike Crne Gore utvrđuje Strategiju unapređenja mentalnog zdravlja u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Strategija).

Sastavni dio Strategije čine planovi unapređenja i očuvanja mentalnog zdravlja.

Član 7

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

1) **zaštita mentalnog zdravlja** podrazumijeva primarnu prevenciju, identifikovanje i dijagnozu mentalnog stanja određenog lica, kao i liječenje, staranje i rehabilitaciju zbog mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja ili sumnje na njihovo postojanje;

2) **mentalno oboljelo lice** je lice sa mentalnim poremećajima, lice ometeno u razvoju, zavisnik od psihoaktivnih supstanci (alkoholičari i narkomani) ili lice sa drugim poremećajima ponašanja;

3) **teže mentalno oboljelo lice** je lice koje nije u mogućnosti da shvati značaj svojih postupaka ili nije u mogućnosti da upravlja svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da mu je neophodna psihijatrijska pomoć;

4) **mentalni poremećaj i poremećaji ponašanja** su klinički značajna stanja koja se karakterišu promjenama u mišljenju, raspoloženju ili ponašanju, a koja su udružena sa ličnom patnjom i/ili oštećenim funkcionisanjem (trajna ili privremena duševna bolest ili duševna poremećenost ili zaostali duševni razvoj ili drugi duševni poremećaji i poremećaji ponašanja);

5) **diskriminacija mentalno oboljelih lica** predstavlja svako pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje zasnovano na mentalnom poremećaju zbog kojeg se mentalno oboljelim licima otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda;

6) **maloljetno lice** je lice koje nije navršilo 18 godina života i lice koje je odlukom o produženju roditeljskog prava poslije navršenih 18 godina života izjednačeno sa maloljetnim licem;

7) **zastupnik** je lice koje zastupa interese mentalno oboljelog lica i podrazumijeva zakonskog zastupnika, privremenog zastupnika ili drugo lice, u skladu sa zakonom;

8) **zakonski zastupnik** je roditelj, staralac ili usvojitelj, koji ispunjavaju uslove u skladu sa zakonom;

9) **psihijatar** je doktor medicine sa specijalizacijom iz oblasti psihijatrije ili neuropsihijatrije;

10) **zdravstveni radnik za mentalno zdravlje** je doktor medicine, medicinska sestra i medicinski tehničar, obučeni za zaštitu mentalnog zdravlja;

11) **zdravstveni saradnik za mentalno zdravlje** je klinički psiholog, defektolog, sociolog, socijalni radnik ili drugo lice obučeno za zaštitu mentalnog zdravlja;

12) **psihijatrijska ustanova** je zdravstvena ustanova u kojoj se obezbjeđuje specijalističko - konzilijarno i bolničko liječenje iz oblasti psihijatrije;

13) **centar za mentalno zdravlje** je dio primarne zdravstvene zaštite u kome se obavlja zaštita mentalnog zdravlja, u skladu sa ovim zakonom;

14) **zajednica** je porodica ili drugi oblik zajedničkog života, socijalna ili druga ustanova, mjesto prebivališta ili boravišta ili drugo bliže okruženje u kojem mentalno oboljelo lice živi;

15) **medicinski postupak** je određeni oblik liječenja, dijagnostički postupak, prijem i smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi dijagnostičke obrade i liječenja, uključivanje u obrazovne, socio terapijske i rehabilitacione programe koji se sprovode u psihijatrijskoj ustanovi, izvođenje istraživanja na području zaštite i unapređenja zdravlja mentalno oboljelih lica;

16) **pristanak** je slobodno data saglasnost mentalno oboljelog lica, bez prijetnji, ucjene ili drugog oblika prisiljavanja za sprovođenje određenog medicinskog postupka;

17) **dobrovoljni smještaj** je smještaj mentalno oboljelog lica u psihijatrijsku ustanovu uz njegov pristanak;

18) **prisilni smještaj** je smještaj teže mentalno oboljelog lica ili mentalno oboljelog učinioca krivičnog djela ili prekršaja u psihijatrijsku ustanovu bez njegovog pristanka;

19) **prisilno zadržavanje** je smještaj mentalno oboljelog lica u psihijatrijsku ustanovu od trenutka donošenja odluke psihijatra o zadržavanju tog lica bez njegovog pristanka do odluke nadležnog suda o prisilnom smještaju.

II OSTVARIVANJE ZAŠTITE MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 8

Postojanje mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja kod nekog lica utvrđuje se u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima.

Mentalno oboljelo lice ima pravo da bude liječeno u najmanje ograničavajućoj okolini i sa najmanje ograničavajućim, nametljivim i prinudnim metodama.

Liječenje i zaštita mentalno oboljelog lica moraju biti zasnovani na individualno utvrđenom planu, sa kojim je to lice upoznato i saslušano njegovo mišljenje.

U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana obavezno se uključuju članovi porodice ili zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica.

Član 9

Zaštita mentalnog zdravlja se sprovodi u skladu sa primjenjivim etičkim načelima, u skladu sa ovim zakonom.

Liječenje mentalno oboljelog lica mora biti usmjereno na čuvanje i jačanje integriteta ličnosti.

Član 10

Posebnu zaštitu, u skladu sa ovim zakonom, uživaju maloljetna mentalno oboljela lica.

Licima iz stava 1 ovog člana može biti postavljen staralac koji nije član porodice, ako je to neophodno radi zaštite njihovih prava, u skladu sa zakonom.

Član 11

Za staraoca mentalno oboljelog lica kome se oduzima poslovna sposobnost ne može biti postavljen zastupnik psihijatrijske ustanove, odnosno centra za mentalno zdravlje koji je učestvovao u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti, kao ni članovi porodice mentalno oboljelog lica, izuzev u slučajevima kad sud, odnosno organ starateljstva ocijeni da između njih ne postoji sukob interesa.

Staralac je dužan da se naročito brine o zdravstvenom stanju mentalno oboljelog lica i ostvarivanju njegovih prava, u skladu sa ovim zakonom.

Sud, odnosno nadležni organ starateljstva su dužni da u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti i nakon donošenja rješenja o oduzimanju poslovne sposobnosti mentalno oboljelog lica preduzmu sve mjere za zaštitu prava i interesa tog lica, u skladu sa zakonom.

Član 12

Mentalno oboljelo lice ima pravo na zaštitu, u skladu sa zakonom, od neopravdane primjene lijekova, zlostavljanja od strane drugih pacijenata, zaposlenih u psihijatrijskoj ustanovi, odnosno centru za mentalno zdravlje u kojoj se liječi i drugih lica, kao i drugih radnji koje prouzrokuju mentalnu patnju, tjelesnu ili drugu neprijatnost.

Član 13

Mentalno oboljelo lice, odnosno njegov zakonski zastupnik, ukoliko ono nije sposobno, ima pravo da bira doktora koji će ga liječiti u centru za mentalno zdravlje, u skladu sa zakonom.

Lice iz stava 1 ovog člana ima pravo da bude liječeno i zbrinuto u zajednici, osim ako to objektivno nije moguće.

Mentalno oboljelo lice ima pravo da se liječi u centru za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža njegovom mjestu stanovanja ili mjestu stanovanja srodnika ili prijatelja i ima pravo da se vrati u zajednicu čim se utvrdi da njegovo zdravstveno stanje to dozvoljava.

Član 14

Mentalno oboljelo lice koje može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka i koje na osnovu toga može da donese odluku i izrazi svoju volju može se pregledati ili podvrgnuti medicinskom postupku samo uz njegov pisani pristanak.

Sposobnost lica da da pristanak utvrđuje doktor medicine obučen za mentalno zdravlje ili psihijatar u vrijeme donošenja odluke i u tu svrhu izdaje pisanu potvrdu, koja je sastavni dio medicinske dokumentacije.

Mentalno oboljelo lice može da zahtijeva da postupku davanja pristanka bude prisutno jedno ili više lica u koje ono ima povjerenja.

Član 15

Mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak, zbog toga što ne može da razumije prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka ili ne može da donese odluku ili izrazi svoju slobodnu volju, može se podvrgnuti samo onom medicinskom postupku koji je u njegovom najboljem interesu.

Punoljetno mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak može biti podvrgnuto pregledu ili drugom medicinskom postupku samo uz pristanak njegovog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

Maloljetno mentalno oboljelo lice može biti podvrgnuto pregledu ili drugom medicinskom postupku samo uz pristanak njegovog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

U slučaju iz stava 3 ovog člana uzima se u obzir i mišljenje maloljetnog mentalno oboljelog lica u skladu sa njegovim uzrastom i stepenom zrelosti.

U slučaju iz st. 2 i 3 ovog člana psihijatar je dužan da zakonskom zastupniku, odnosno etičkom komitetu da informacije, koje je dužan da da mentalno oboljelom licu u slučaju kad to lice daje pristanak.

Član 16

Pristanak iz člana 14 stav 1 i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona može se povući u bilo kom trenutku, u pisanoj formi.

Licu koje povlači pristanak mora se ukazati na posljedice prestanka primjenjivanja određenog medicinskog postupka.

Član 17

Izuzetno od čl. 14, 15 i 16 ovog zakona pristanak nije obavezan, ako bi zbog njegovog pribavljanja bio neposredno ugrožen život mentalno oboljelog lica ili bi prijetila stvarna i neposredna opasnost od težeg narušavanja njegovog zdravlja.

Medicinski postupak se može primjenjivati bez pristanka samo dok traju okolnosti iz stava 1 ovog člana.

Zdravstveni radnik za mentalno zdravlje, odnosno psihijatar koji rukovodi procesom rada ili drugo ovlašćeno lice centra za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijske ustanove (u daljem tekstu: ovlašćeno lice) odlučuje o nužnosti i hitnosti određenog medicinskog postupka i o tome, bez odlaganja, obavještava zakonskog zastupnika mentalno oboljelog lica, ukoliko ga ima.

Mentalno oboljelo lice koje je prisilno zadržano, odnosno smješteno u psihijatrijsku ustanovu može se, bez njegovog pristanka, podvrgnuti pregledu ili drugom medicinskom postupku koji služi liječenju tog lica, samo ako bi bez sprovođenja tog postupka nastalo teško oštećenje zdravlja tog lica.

U slučajevima iz st. 1 i 4 ovog člana i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona, mentalno oboljelom licu se moraju objasniti, u mjeri u kojoj je to moguće, posljedice njegovog liječenja i to lice se uključiti u planiranje svog liječenja.

III PRAVA MENTALNO OBOLJELIH LICA I LICA KOJA SPROVODE NJIHOVU ZAŠTITU I LIJEČENJE

Član 18

Mentalno oboljelo lice smješteno u psihijatrijsku ustanovu ima pravo da:

- 1) bude upoznato u vrijeme prijema, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima, kao i da bude poučeno kako da ostvari svoja prava, na način i na jeziku koji razumije;
- 2) bude upoznato sa razlozima i svrhom njegovog smještaja, kao i sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima sprovođenja predloženog oblika liječenja i drugih mogućih oblika liječenja;
- 3) aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svog liječenja, oporavka i resocijalizacije;
- 4) se obrazuje i radno osposobljava prema opštem i posebnom programu za mentalno oboljela lica ometena u razvoju i sa poteškoćama u učenju;
- 5) podnosi prigovore ovlašćenom licu u psihijatrijskoj ustanovi, kao i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu na način liječenja, dijagnostifikovanja, otpuštanja iz ustanove i povrede njegovih prava i sloboda;
- 6) bez nadzora i ograničenja, podnosi zahtjeve i izjavljuje prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i drugim državnim organima;
- 7) se savjetuje, o svom trošku, nasamo sa doktorom medicine ili advokatom, po svom izboru;
- 8) se druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima i učestvuje u radno-terapijskim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima i prima posjete;
- 9) o svom trošku, šalje i prima, uz punu privatnost, bez nadzora i ograničenja, poštu, pakete, novine i telefonira;
- 10) prati radio i televizijske programe;
- 11) drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu;
- 12) bude smješteno i da spava u odvojenoj prostoriji od lica drugog pola;
- 13) izražava svoja vjerska opredjeljenja, u okviru mogućnosti koje ima psihijatrijska ustanova;
- 14) zahtijeva premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu;

15) bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvata u zajednici.

Informacije iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana unose se u medicinsku dokumentaciju mentalno oboljelog lica.

Prava iz stava 1 tač. 1, 2, 3, 5, 6, 7 i 14 ovog člana mogu, u ime mentalno oboljelog lica, ostvariti članovi njegove porodice i zastupnik.

Prava iz stava 1 tač. 8, 9, 10 i 11 ovog člana mogu se ograničiti kad postoji osnovana sumnja da mentalno oboljelo lice namjerava da pribavi oružje, opojne droge ili psihoaktivne supstance, da se dogovara o bježanju, da planira izvršenje krivičnog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje mentalno oboljelog lica.

Član 19

Liječenje mentalno oboljelog lica, kad se utvrdi potreba za takvim liječenjem u skladu sa zakonom, sprovodi se u psihijatrijskoj ustanovi koja se nalazi u mjestu njegovog prebivališta ili, ako to lice nema prebivališta, u mjestu njegovog boravišta ili, ako nema boravište, u mjestu gdje je zatečeno.

U slučaju da u mjestu iz stava 1 ovog člana nema psihijatrijske ustanove, liječenje će se sprovesti u najbližoj psihijatrijskoj ustanovi određenoj u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti.

Liječenje mentalno oboljelog lica može se sprovesti i u drugoj psihijatrijskoj ustanovi, uz pisani pristanak tog lica, odnosno zakonskog zastupnika lica kome je oduzeta poslovna sposobnost ili maloljetnog mentalno oboljelog lica, u skladu sa odredbama člana 14 stav 1 i člana 15 st. 2 i 3 ovog zakona.

Član 20

Liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi sprovodi se odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica.

Član 21

Elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje može se primijeniti samo pod sljedećim uslovima:

1) na osnovu pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili, ako to lice nije sposobno da da pristanak, na osnovu pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika;

2) uz pozitivno mišljenje najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka;

3) ako su prethodno iscrpljene sve ostale metode liječenja;

4) ako je primjena navedenog metoda liječenja nužna za liječenje mentalno oboljelog lica;

5) ako se ne očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice.

Elektrokonvulzivno liječenje može se primijeniti na teže mentalno oboljelom licu koje je prisilno zadržano ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka tog lica ili

njegovog zakonskog zastupnika, samo uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove i pod uslovima iz stava 1. tač. 2, 3, 4 i 5 ovog člana.

Primjena liječenja iz st. 1 i 2 ovog člana upisuje se obavezno u medicinsku dokumentaciju zajedno sa pisanim pristankom mentalno oboljelog lica ili njegovog zakonskog zastupnika, mišljenjem najmanje dva psihijatra i saglasnošću etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

Zabranjeno je elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica.

Član 22

Zabranjena je primjena sterilizacije mentalno oboljelih lica.

Član 23

Psihohirurgija i druge ireverzibilne metode mogu se primjenjivati kod mentalno oboljelih lica pod uslovima iz člana 21 stav 1 ovog zakona.

Metode iz stava 1 ovog člana mogu se primjenjivati i bez pristanka mentalno oboljelog lica ili njegovog zakonskog zastupnika, samo uz saglasnost etičkog komiteta psihijatrijske ustanove.

O primjeni metoda, u smislu stava 2 ovog člana, psihijatar obavezno obavještava nezavisno multidisciplinarno tijelo.

Zabranjena je primjena psihohirurgije i drugih ireverzibilnih metoda kod maloljetnih mentalno oboljelih lica.

Član 24

Biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licima mogu se vršiti, ukoliko:

- 1) nema druge odgovarajuće metode istraživanja na ljudima;
- 2) opasnost od istraživanja na mentalno oboljelim licima nije nesrazmjerna koristi od istraživanja;
- 3) je istraživački projekat odobrio organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja (u daljem tekstu: nadležni organ državne uprave), nakon nezavisnog preispitivanja naučnog značaja, važnosti cilja i etičnosti samog istraživanja;
- 4) su lica koja učestvuju u istraživanju informisana o svojim pravima i pravnoj zaštiti koju uživaju;
- 5) su lica koja učestvuju u istraživanju dala pisani pristanak, koji mogu povući u svakom trenutku.

Biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licem koje nije u stanju da da svoj pristanak, može se preduzeti pod uslovima iz stava 1 tač. 1 do 4 ovog člana i člana 15 stav 2 ovog zakona, i ako:

- 1) se očekuje da će rezultati istraživanja biti od stvarne ili direktne koristi za zdravlje tog lica;
- 2) etički komitet psihijatrijske ustanove da saglasnost za svaki pojedinačni slučaj ako istraživanje ima za cilj da doprinese boljem razumijevanju određene bolesti ili stanja, stvaranje koristi za lica koje učestvuju u istraživanju ili lica istog uzrasta sa istim poremećajem, ako istraživanje predstavlja najmanju moguću opasnost i opterećenje za to lice.

Biomedicinska istraživanja iz stava 2 ovog člana mogu se vršiti samo ako nema mogućnosti da se ova istraživanja izvrše na mentalno oboljelim licima koja mogu sama da daju pisani pristanak.

Zabranjena su biomedicinska istraživanja na maloljetnim mentalno oboljelim licima.

Član 25

Psihijatri, zdravstveni radnici za mentalno zdravlje, zdravstveni saradnici za mentalno zdravlje i druga lica koja obavljaju posao zaštite i liječenja mentalno oboljelog lica dužna su da čuvaju, kao profesionalnu tajnu, sve što saznaju ili primijete tokom obavljanja tih poslova.

Lica iz stava 1 ovog člana mogu otkriti ono što su saznala ili primijetila tokom pregleda mentalno oboljelog lica, samo uz saglasnost tog lica ili njegovog zastupnika, u skladu sa odredbama člana 14 ovog zakona.

Izuzetno, lica iz stava 1 ovog člana mogu i bez saglasnosti mentalno oboljelog lica, ali uz saglasnost njegovog zastupnika, otkriti ono što saznaju tokom liječenja i zaštite tog lica:

- 1) drugom psihijatru ili doktoru medicine, ako je to potrebno za pružanje medicinske pomoći tom licu;
- 2) službenim licima u centru za socijalni rad i državnim organima, kad je to potrebno da bi mogli sprovesti postupak u vezi s mentalno oboljelim licem na osnovu i u okviru svojih ovlašćenja i to samo kad mentalno oboljelo lice nije u mogućnosti da da pisani pristanak, a lica iz stava 1 ovog člana su ubijeđena da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo otkrivanju takvih podataka;
- 3) ako je to neophodno učiniti u javnom interesu ili interesu drugog lica, u skladu sa Zakonom o

zdravstvenoj zaštiti.

U slučaju iz stava 3 ovog člana mogu se otkriti samo oni podaci koji su potrebni za ostvarenje svrhe zbog koje je dozvoljeno njihovo otkrivanje i ne smiju se koristiti u druge svrhe.

Klinički i drugi materijali koji se koriste na predavanjima ili u naučnim publikacijama moraju sakriti identitet mentalno oboljelog lica.

Član 26

O svim preduzetim medicinskim postupcima u liječenju mentalno oboljelog lica vodi se medicinska dokumentacija, u skladu sa zakonom.

Član 27

Medicinska dokumentacija o liječenju mentalno oboljelog lica dostupna je sudu za potrebe postupka.

Medicinska dokumentacija iz stava 1 ovog člana može da sadrži samo one podatke koji su neophodni za ostvarivanje svrhe zbog koje se zahtijeva njeno dostavljanje.

Izjave mentalno oboljelog lica koje se nalaze u medicinskoj dokumentaciji ne mogu se koristiti kao dokaz u sudskom postupku.

Podaci iz medicinske dokumentacije koji su potrebni za ostvarivanje prava mentalno oboljelog lica mogu se dati u službene svrhe na zahtjev nadležnih organa, samo uz saglasnost tog lica, a ako to lice nije sposobno da da saglasnost, samo ukoliko se osnovano pretpostavlja da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo davanju tih podataka.

Mentalno oboljelo lice ima pravo uvida u svoju medicinsku dokumentaciju, pod uslovima da to neće ozbiljno uticati na pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja ili na zaštitu drugih lica.

Član 28

Psihijatar može odobriti razgovor mentalno oboljelog lica smještenog u psihijatrijsku ustanovu sa službenim licima organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove i stručnim radnicima centra za socijalni rad, samo kad to dozvoljava zdravstveno stanje mentalno oboljelog lica.

Psihijatar ne može odobriti razgovor lica iz stava 1 ovog člana sa mentalno oboljelim licem koje nije sposobno da razumije stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora.

IV SMJEŠTAJ MENTALNO OBOLJELIH LICA U PSIHIJATRIJSKU USTANOVU

Član 29

Prijem u psihijatrijsku ustanovu obuhvata postupak od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu radi pregleda i liječenja do donošenja odluke o njegovom dobrovoljnom smještaju ili prisilnom zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi.

1. Dobrovoljni smještaj

Član 30

Mentalno oboljelo lice koje može razumjeti svrhu i posljedice smještaja u psihijatrijsku ustanovu i koje je na osnovu toga sposobno da donese odluku može se, uz njegov pisani pristanak, smjestiti u psihijatrijsku ustanovu.

Pristanak se daje pred ovlašćenim zdravstvenim radnikom i dežurnim psihijatrom, koji su obavezni da u vrijeme davanja pristanka utvrde sposobnost mentalno oboljelog lica za davanje pristanka i da izdaju

pisanu potvrdu koja se prilaže medicinskoj dokumentaciji.

Lice iz stava 1 ovog člana smjestiće se u psihijatrijsku ustanovu, ukoliko ovlašćeno lice i psihijatar koji primi mentalno oboljelo lice, zasebno, samostalnim i nezavisnim pregledom, utvrde da se radi o mentalno oboljelom licu kod kojeg se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove.

Član 31

Ako ne postoji jedinstven stav lica iz člana 30 stav 3 ovog zakona, o potrebi smještaja lica u psihijatrijsku ustanovu ili se radi o punoljetnom licu koje nije sposobno da da pristanak i koje nema zakonskog zastupnika ili o maloljetnom licu ili licu kome je oduzeta poslovna sposobnost sa mentalnim poremećajima, koje nije sposobno da da svoj pristanak, a čiji je zakonski zastupnik dao pristanak za smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu, odluku o smještaju u psihijatrijsku ustanovu donijeće sud koji je nadležan za odlučivanje o prisilnom smještaju, po hitnom postupku, u skladu sa zakonom.

U postupku iz stava 1 ovog člana sud je, prije donošenja odluke o smještaju mentalno oboljelog lica, dužan da pribavi pisano mišljenje psihijatra sa liste stalnih sudskih vještaka, po mogućnosti, izvan psihijatrijske ustanove u kojoj je lice zadržano, da li se radi o mentalno oboljelom licu kod kojeg se odgovarajući terapijski uspjesi ne mogu postići liječenjem izvan takve ustanove.

Kad odlučuje o smještaju maloljetnog mentalno oboljelog lica, sud je dužan da mišljenje iz stava 2 ovog člana pribavi od psihijatra specijalizovanog za liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica.

Mentalno oboljela lica iz stava 1 ovog člana izjednačena su sa dobrovoljno smještenim licima u svim drugim postupcima, pravima i slobodama.

2. Prisilno zadržavanje i prisilni smještaj

Član 32

Teže mentalno oboljelo lice, koje usljed mentalnog poremećaja i poremećaja ponašanja ozbiljno i direktno ugrožava sopstveni život, zdravlje ili sigurnost, odnosno život, zdravlje ili sigurnost drugog lica, može se zadržati i smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, bez svog pristanka, u skladu sa zakonom.

Maloljetno mentalno oboljelo lice ili lice kome je oduzeta poslovna sposobnost može se, iz razloga iz stava 1 ovog člana, smjestiti u psihijatrijsku ustanovu i bez pristanka njegovog zakonskog zastupnika, u skladu sa zakonom.

Mentalno oboljelo lice - učinilac krivičnog djela ili prekršaja, okrivljeni sa mentalnim poremećajem koji se nalazi u pritvoru, kao i osuđeno lice koje za vrijeme izdržavanja kazne mentalno oboli može se smjestiti u psihijatrijsku ustanovu, u skladu sa zakonom.

Član 33

Kad službena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove, u vršenju svojih ovlašćenja, posumnjaju da se radi o mentalno oboljelom licu, dužna su da, bez odlaganja, to lice dovedu u najbližu zdravstvenu ustanovu radi pregleda.

Mentalno oboljelo lice za koje se osnovano sumnja da može ugroziti sopstveni život ili zdravlje, odnosno život ili zdravlje drugih, u naročito hitnim slučajevima, mogu dovesti službena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove u psihijatrijsku ustanovu.

Član 34

Psihijatar koji primi na pregled mentalno oboljelo lice dužan je da ga odmah pregleda, kako bi utvrdio da li postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona.

Psihijatar ne može da zadrži mentalno oboljelo lice u psihijatrijskoj ustanovi kad utvrdi da ne postoje

razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona.

Član 35

Psihijatar je dužan, kad utvrdi da postoje razlozi iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona, da odmah donese odluku o prisilnom zadržavanju mentalno oboljelog lica i da svoju odluku o tome sa obrazloženjem upiše u medicinsku dokumentaciju.

Odluku iz stava 1 ovog člana psihijatar je dužan da saopšti prisilno zadržanom licu na prigodan način i da ga upozna sa razlozima i svrhom njegovog prisilnog zadržavanja, kao i sa njegovim pravima i dužnostima u skladu sa ovim zakonom.

Član 36

Dostavljanje obavještenja o prisilnom zadržavanju nadležnom sudu, kao i postupak prisilnog smještaja u slučajevima iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona sprovodi se u skladu sa Zakonom o vanparničnom postupku.

Obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom psihijatrijska ustanova je dužna da dostavi u roku od 48 sati i zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica, nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu.

Bliži sadržaj obavještenja i dokumentacije iz st. 1 i 2 ovog člana propisuje nadležni organ državne uprave.

Član 37

Postupak iz čl. 35 i 36 ovog zakona primjenjuje se i u slučaju kad mentalno oboljelo lice, koje je dobrovoljno smješteno u psihijatrijsku ustanovu, opozove dati pristanak, a postoje razlozi iz člana 32 stav 1 ovog zakona.

Rok za dostavljanje obavještenja iz člana 36 st. 1 i 2 ovog zakona teče od momenta opoziva pristanka mentalno oboljelog lica.

Član 38

Otpuštanje iz psihijatrijske ustanove dobrovoljno smještenog mentalno oboljelog lica sprovodi se po pravilima koja važe za otpuštanje iz drugih zdravstvenih ustanova.

Izuzetno, otpuštanje iz psihijatrijske ustanove se neće sprovesti u skladu sa stavom 1 ovog člana, kad dobrovoljno smješteno mentalno oboljelo lice opozove dati pristanak, a psihijatar utvrdi da postoje razlozi iz člana 32 stav 1 ovog zakona.

Član 39

Prisilno smješteno mentalno oboljelo lice otpustiće se iz psihijatrijske ustanove odmah po isteku vremena prisilnog smještaja određenog rješenjem suda o prisilnom smještaju.

Psihijatrijska ustanova može otpustiti prisilno smješteno mentalno oboljelo lice prije isteka vremena iz stava 1 ovog člana, u skladu sa Zakonom o vanparničnom postupku.

Mentalno oboljelo lice - učinilac krivičnog djela ili prekršaja, okrivljeni koji se nalazi u pritvoru ili osuđeno lice, koje je smješteno u psihijatrijsku ustanovu, biće otpušteno iz psihijatrijske ustanove po završetku liječenja, u skladu sa zakonom.

Član 40

U slučaju kad mentalno oboljelo lice treba otpustiti iz psihijatrijske ustanove, a to lice, zbog svog mentalnog stanja, materijalnih, porodičnih i drugih prilika, nije sposobno da se brine o sebi, niti ima srodnike ili druga lica koja su po zakonu dužna da se o njemu brinu, premjestiće se iz psihijatrijske

ustanove u ustanovu socijalne zaštite.

O premještanju iz stava 1 ovog člana psihijatrijska ustanova je dužna da odmah obavijesti sud koji je donio odluku o prisilnom smještaju ili otpuštanju iz psihijatrijske ustanove.

Član 41

Prisilno smještenim licima psihijatrijska ustanova može odobriti izlazak zbog oporavka, medicinske terapije i ličnih razloga, osim ako se radi o prisilno smještenim mentalno oboljelim učiniocima krivičnih djela ili prekršaja.

V PRIMJENA FIZIČKE SILE, IZOLACIJE I OGRANIČENJA U ZAŠTITI MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 42

Fizička sila, izolacija i ograničenje, u smislu ovog zakona, predstavljaju sredstva za fizičko ograničenje kretanja i djelovanja mentalno oboljelog lica.

Zdravstveni radnici mogu, radi sprovođenja mjera iz stava 1 ovog člana, koristiti sredstva u skladu sa propisima nadležnog organa državne uprave.

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove sprovode mjere iz člana 33 stav 2 i člana 47 ovog zakona u skladu sa propisima koji uređuju oblast zaštite života, lične i imovinske sigurnosti ljudi i sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela i hvatanja njihovih učinilaca.

Član 43

Fizička sila, izolacija ili ograničenje u zaštiti mentalno oboljelih lica može se primijeniti u psihijatrijskoj ustanovi isključivo kad je to jedino sredstvo da se to lice spriječi da svojim napadom ne ugrozi život ili zdravlje drugog lica ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili ošteti imovinu veće vrijednosti.

Fizička sila, izolacija ili ograničenje iz stava 1 ovog člana primjenjuje se isključivo u mjeri i na način koji su neophodno potrebni radi otklanjanja opasnosti izazvane napadom mentalno oboljelog lica.

Fizička sila, izolacija ili ograničenje u zaštiti mentalno oboljelih lica mogu se primjenjivati samo za vrijeme koje je potrebno da se ostvari svrha iz stava 1 ovog člana.

Član 44

Odluku o primjeni fizičke sile, izolacije ili ograničenja donosi psihijatar.

Stručni nadzor nad sprovođenjem odluke iz stava 1 ovog člana vrši psihijatar koji je odluku donio.

Ako vanredne okolnosti zahtijevaju hitno donošenje odluke iz stava 1 ovog člana, u odsustvu psihijatra odluku može donijeti doktor medicine, medicinska sestra ili medicinski tehničar, koji su dužni da o tome odmah obavijeste psihijatra, koji će odlučiti o njenoj daljoj primjeni.

Član 45

U slučaju izolacije mentalno oboljelog lica ili primjene vezivanja ili drugog oblika fizičkog obuzdavanja mentalno oboljelog lica, mora se obezbijediti kontinuirani stručni nadzor tjelesnog i mentalnog stanja tog lica od strane odgovarajućih zdravstvenih radnika.

Član 46

Mentalno oboljelo lice prema kojem će biti primijenjena fizička sila mora na to biti upozoreno, ako je to, s obzirom na okolnosti, moguće.

Razlozi za primjenu fizičke sile, način i mjera primjene, kao i ime lica koje je donijelo odluku o njenoj primjeni obavezno se upisuju u medicinsku dokumentaciju.

Zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica i nezavisno multidisciplinarno tijelo moraju odmah biti obaviješteni o primjeni fizičke sile.

Član 47

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na poziv doktora medicine, medicinske sestre ili medicinskog tehničara, pruže pomoć zdravstvenim radnicima pri savladavanju fizičkog otpora teže mentalno oboljelog lica iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona i to samo dok to lice pruža fizički otpor i dok se ne obezbijedi zbrinjavanje i otklanjanje neposredne opasnosti za to lice, uključujući i prevoz tog lica.

U slučaju kada postoji direktna opasnost da će mentalno oboljelo lice svojim ponašanjem u psihijatrijskoj ustanovi napasti na život i tijelo nekog lica ili otuđiti, uništiti ili teže oštetiti imovinu te ustanove, ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na poziv ovlašćenog lica psihijatrijske ustanove, hitno pruže odgovarajuću pomoć.

Ovlašćena lica organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove dužna su da, na osnovu prijave psihijatrijske ustanove, pronađu i vrate mentalno oboljelo lice koje je pobjeglo iz te ustanove.

Lice koje je uputilo poziv iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dužno je da ga naknadno u pisanom obliku obrazloži i da to obrazloženje priloži u medicinsku dokumentaciju.

VI KONTROLA ZAŠTITE I OSTVARIVANJA PRAVA MENTALNO OBOLJELIH LICA

Član 48

Za obavljanje stručnih poslova u oblasti zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica, nadležni organ državne uprave obrazuje Komisiju za mentalno zdravlje iz reda stručnjaka iz oblasti psihijatrije i neuropsihijatrije, socijalne zaštite, pravosuđa, zaštite ljudskih prava i sloboda i drugih srodnih oblasti.

Komisija iz stava 1 ovog člana priprema stručna mišljenja i daje predloge nadležnom organu državne uprave u postupku utvrđivanja mjera za sprječavanje nastanka mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja i mjera za unapređenje postupanja sa mentalno oboljelim licima, nadgledanja uslova i načina sprovođenja zaštite prava i liječenja mentalno oboljelih lica, odobravanja sprovođenja istraživačkih projekata u psihijatrijskim ustanovama i nadgledanja njihovoga sprovođenja, kao i utvrđivanja mjera za unapređenje zaštite prava i liječenja mentalno oboljelih lica.

Aktom o obrazovanju Komisije za mentalno zdravlje bliže se uređuje sastav, broj i način rada.

Član 49

Radi staranja o zaštiti prava mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi se obrazuje nezavisno multidisciplinarno tijelo.

Nezavisno multidisciplinarno tijelo imenuje odbor direktora psihijatrijske ustanove iz reda stručnjaka iz oblasti psihijatrije i neuropsihijatrije, iz oblasti socijalne zaštite, pravosuđa, zaštite ljudskih prava i sloboda ili drugih srodnih oblasti.

Bliži sastav, način obrazovanja i rada tijela iz stava 1 ovog člana utvrđuje psihijatrijska ustanova.

Član 50

Nezavisno multidisciplinarno tijelo:

1) vrši monitoring sprovođenja postupaka propisanih ovim zakonom i ukazuje nadležnim organima psihijatrijske ustanove i nadležnim državnim organima na uočene propuste;

- 2) nadgleda poštovanje ljudskih prava i sloboda i dostojanstva mentalno oboljelih lica;
- 3) po sopstvenoj procjeni ili na predlog trećih lica, ispituje pojedinačne slučajeve prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, a naročito smještaja maloljetnih lica, lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost i drugih lica koja nijesu sposobna da daju pristanak;
- 4) preduzima potrebne radnje radi provjere zaštite i ostvarivanja prava mentalno oboljelih lica povodom prigovora i pritužbi ovih lica, njihovih zastupnika, članova porodice, trećih lica ili centra za socijalni rad;
- 5) inicira donošenje odluke o otpuštanju iz psihijatrijske ustanove;
- 6) vrši druge poslove u skladu sa zakonom.

Član 51

Radi praćenja primjene etičkih načela zdravstvene struke u oblasti psihijatrije i davanja mišljenja o etičkim pitanjima u ovoj oblasti, u psihijatrijskim ustanovama na tercijarnom i sekundarnom nivou obrazuje se etički komitet, u skladu sa zakonom.

VII NADZOR

Član 52

Nadzor nad primjenom ovog zakona, propisa i drugih opštih akata donijetih na osnovu ovog zakona, kao i nad sprovođenjem propisanih mjera zaštite mentalno oboljelih lica vrši nadležni organ državne uprave, u skladu sa zakonom.

VIII KAZNENE ODREDBE

Član 53

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Crna Gora) kazniće se za prekršaj centar za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijska ustanova, ako:

- 1) pregleda ili podvrgne medicinskom postupku mentalno oboljelo lice koje može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka i koje na osnovu toga može da donese odluku i izrazi svoju volju, bez pisanog pristanka tog lica (član 14 stav 1);
- 2) podvrgne pregledu ili medicinskom postupku punoljetno mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak ili maloljetno mentalno oboljelo lice, bez saglasnosti njegovog zakonskog zastupnika, odnosno etičkog komiteta psihijatrijske ustanove (član 15 st. 2 i 3);
- 3) ne vodi medicinsku dokumentaciju o svim preduzetim medicinskim postupcima u liječenju mentalno oboljelog lica (član 26);
- 4) daje podatke iz medicinske dokumentacije koji su potrebni za ostvarivanje zdravstvene zaštite, porodično – pravne ili penzijske zaštite u službene svrhe na zahtjev nadležnih organa suprotno članu 27 stav 4 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori i odgovorno lice u centru za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijskoj ustanovi.

Član 54

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj psihijatrijska ustanova, ako:

1) ne upozna mentalno oboljelo lice, odnosno, u njegovo ime, članove njegove porodice i zastupnika, u vrijeme prijema ili kasnije na njihov zahtjev, sa njegovim pravima i ne poduči ih kako da ta prava ostvari ili ih ne upozna sa razlozima i ciljevima njegovog smještaja, kao i sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima sprovođenja

predloženog oblika liječenja i drugih mogućih oblika liječenja (član 18 stav 1 tač. 1 i 2 i stav 3);

2) uskrati mentalno oboljelom licu da se obrazuje i radno osposobljava prema opštem i posebnom programu za mentalno oboljela lica ometena u razvoju i sa poteškoćama u učenju ili da se savjetuje o svom trošku, nasamo sa doktorom medicine ili advokatom, po svom izboru, (član 18 stav 1 tač. 4 i 7);

3) uskrati mentalno oboljelom licu da aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svog liječenja, oporavka i resocijalizacije ili da podnosi prigovore ovlašćenom licu u psihijatrijskoj ustanovi, kao i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu na način liječenja, dijagnostifikovanja, otpuštanja iz ustanove i povrede njegovih prava i sloboda ili da zahtijeva premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu ili onemogućiti da, u ime mentalno oboljelog lica, ova prava ostvare članovi njegove porodice i zastupnik (član 18 stav 1 tač. 3, 5 i 14 i stav 3);

4) uskrati mentalno oboljelom licu da se druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima i učestvuje u radno-terapijskim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima i prima posjete ili da o svom trošku telefonira ili da prati radio i televizijske programe ili da drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu, osim kad postoji osnovana sumnja da mentalno oboljelo lice namjerava da pribavi oružje, opojne droge ili psihoaktivne supstance, da se dogovara o bježanju, da planira izvršenje krivičnog djela ili kad to zahtijeva zdravstveno stanje mentalno oboljelog lica (član 18 stav 1 tač. 8, 9, 10 i 11 i stav 4);

5) ne omogući da mentalno oboljelo lice bude smješteno i da spava u odvojenoj prostoriji od lica drugog pola ili da mentalno oboljelo lice bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvrat u zajednici (član 18 stav 1 tač. 12 i 15);

6) liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi ne sprovodi odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica (član 20);

7) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje: bez pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili ako to lice nije sposobno da da pristanak, bez pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 1);

8) primjenjuje elektrokonvulzivno liječenje na teže mentalno oboljelom licu koje je prisilno zadržano ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu bez saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 2);

9) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica ili psihohirurgiju i druge ireverzibilne metode kod maloljetnih mentalno oboljelih

lica ili biomedicinska istraživanja na maloljetnim licima (član 21 stav 4, član 23 stav 4 i član 24 stav 4);

10) primjenjuje sterilizaciju mentalno oboljelih lica (član 22);

11) primjenjuje psihohirurgiju i druge ireverzibilne metode kod mentalno oboljelih lica bez pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili ako to lice nije sposobno da da pristanak, bez pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 23 stav 1);

12) primjenjuje psihohirurgiju i druge ireverzibilne metode kod mentalno oboljelog lica bez saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove (član 23 stav 2);

13) primjenjuje biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licima suprotno članu 24 ovog

zakona;

14) ne dostavi obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom u roku 48 sati zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica, nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu (član 36);

15) otpusti mentalno oboljelo lice suprotno čl. 38 i 39 ovog zakona;

16) odmah ne obavijesti sud o premještanju mentalno oboljelog lica iz psihijatrijske ustanove u ustanovu socijalne zaštite (član 40 stav 2);

17) primjenjuje fizičku silu, izolaciju ili ograničenja u zaštiti mentalno oboljelih lica suprotno čl. 42, 43 i 44 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori i odgovorno lice u psihijatrijskoj ustanovi.

Član 55

Novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj doktor medicine obučen za mentalno zdravlje ili psihijatar, ako ne ukaže mentalno oboljelom licu ili njegovom zakonskom zastupniku na posljedice koje mogu nastati zbog prestanka primjenjivanja određenog medicinskog postupka (član 16).

Član 56

Novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj psihijatar ili zdravstveni radnik za mentalno zdravlje i zdravstveni saradnik za mentalno zdravlje ili drugo lice koje obavlja posao zaštite i liječenja mentalno oboljelog lica, ako ne čuva, kao profesionalnu tajnu, sve što sazna ili primijeti tokom obavljanja tih poslova u skladu sa članom 25 ovog zakona.

Član 57

Novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj psihijatar, ako:

1) ne obavijesti nezavisno multidisciplinarno tijelo o primjeni psihohirurgije i drugih ireverzibilnih metoda (član 23 stav 3);

2) odobri službenim licima organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove i stručnim radnicima centra za socijalni rad razgovor sa mentalno oboljelim licem smještenim u psihijatrijsku ustanovu koje nije sposobno da razumije stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora (član 28 stav 2);

3) odmah ne pregleda mentalno oboljelo lice koje primi na pregled, kako bi utvrdio da li postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona (član 34 stav 1);

4) zadrži mentalno oboljelo lice u psihijatrijskoj ustanovi kad utvrdi da ne postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu (član 34 stav 2);

5) ne donese odluku o prisilnom zadržavanju ili je ne upiše u medicinsku dokumentaciju ili tu odluku ne saopšti prisilno zadržanom licu na prigodan način i ne upozna ga sa razlozima i ciljevima njegovog prisilnog zadržavanja, kao i sa njegovim pravima i dužnostima (član 35).

IX PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 58

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskih akata iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se akti koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 59

Nadležni organ državne uprave donijeće akt o obrazovanju Komisije za mentalno zdravlje, u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Akti o osnivanju nezavisnog multidisciplinarnog tijela i etičkog komiteta donijeće se u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 60

Psihijatrijske ustanove i zdravstvene ustanove u kojima se obavlja zaštita mentalnog zdravlja uskladiće svoj rad sa odredbama ovog zakona, u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja opštih akata ustanova iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se postojeći akti, ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 61

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se od 1. januara 2006. godine.

IZMENE

Član 92 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje

Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 40/2011 od 8.8.2011. godine.

Član 92

U Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica ("Službeni list RCG", br. 32/05) u članu 53 uvodna rečenica stava 1 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj centar za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijska ustanova, ako:".

U stavu 2 riječi: "od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori" zamjenjuju se riječima: "od 250 eura do 2.000 eura".

U članu 54 uvodna rečenica stava 1 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj psihijatrijska ustanova, ako:".

U stavu 2 riječi: "od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori" zamjenjuju se riječima: "od 250 eura do 2.000 eura".

U čl. 55 i 56 riječi: "od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori" zamjenjuju se riječima: "od 250 eura do 2.000 eura".

U članu 57 uvodna rečenica stava 1 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj psihijatar, ako:".

Na osnovu člana 95 tačka 3 Ustava Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica

Proglašavam **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica**, koji je donijela Skupština Crne Gore 25. saziva, na trećoj sjednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2013. godini, dana 28. maja 2013. godine.

Broj: 01-1109/2

Podgorica, 4. juna 2013. godine

Predsjednik Crne Gore,

Filip Vujanović, s.r.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 2 i člana 91 stav 2 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 25. saziva, na trećoj sjednici prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2013. godini, dana 28. maja 2013. godine, donijela je

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica

Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 27/2013 od 11.6.2013. godine, a stupio je na snagu 19.6.2013.

Član 1

U Zakonu o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica ("Službeni list RCG", broj 32/05) u članu 7 stav 1 tač. 3 i 16 mijenjaju se i glase:

"3) teže mentalno oboljelo lice je lice koje privremeno (tokom akutnih epizoda psihičkog poremećaja)

ili trajno, nije u mogućnosti da shvati značaj svojih postupaka ili nije u mogućnosti da upravlja svojom voljom ili su te mogućnosti smanjene u tolikoj mjeri da mu je neophodna psihijatrijska pomoć;

16) pristanak je slobodno data saglasnost mentalno oboljelog lica, bez prijetnji, ucjene ili drugog oblika prisiljavanja za sprovođenje određenog medicinskog postupka zasnovana na prethodno obezbijeđenim informacijama o svrsi, prirodi, posljedicama, koristi i opasnostima tog medicinskog postupka, kao i drugim mogućnostima liječenja;"

Poslije tačke 19 dodaje se nova tačka koja glasi:

"20) reverzibilni medicinski postupak podrazumijeva medicinski postupak koji isključuje primjenu elektrokonvulzivne terapije i invazivnih neurohirurških procedura."

Član 2

U članu 8 stav 4 mijenja se i glasi:

"U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana uključuju se članovi porodice ili zakonski zastupnik, uz pristanak mentalno oboljelog lica koje je sposobno da shvati značaj svog postupka."

Poslije stava 4 dodaje se novi stav koji glasi:

"U utvrđivanju plana iz stava 3 ovog člana obavezno se uključuju članovi porodice ili zakonski zastupnik mentalno oboljelog lica koje nije sposobno da shvati značaj svog postupka ."

Član 3

U članu 17 stav 3 tačka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: "kao i lica koja odredi mentalno oboljelo lice koje je sposobno da shvati značaj svog postupka ."

U stavu 4 poslije riječi "drugom" dodaje se riječ "reverzibilnom".

Član 4

U uvodnoj rečenici člana 18 stav 1 poslije riječi "lice" dodaju se riječi: "dobrovoljno ili prisilno".

U tački 5 riječi: "ovlašćenom licu u psihijatrijskoj ustanovi" zamjenjuju se riječima: "zaštitniku prava pacijenata".

Poslije tačke 15 dodaje se nova tačka koja glasi:

"16) za rad u radno-terapijskim aktivnostima od kojih ustanova u kojoj se nalazi na liječenju ostvaruje prihod, dobije odgovarajuću novčanu naknadu, u skladu sa aktom ustanove."

Član 5

U članu 21 stav 1 tačka 1 poslije riječi "zastupnika" dodaju se riječi: "i saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove".

Član 6

U članu 22 poslije riječi "primjena" dodaju se riječi: "psihohirurgije i".

Član 7

Član 23 briše se.

Član 8

U članu 24 stav 2 mijenja se i glasi:

"Biomedicinska istraživanja se ne smiju sprovoditi na mentalno oboljelom licu koje nije u stanju ili ne

želi da da svoj pristanak."

St. 3 i 4 brišu se.

Član 9

U članu 34 stav 1 mijenja se i glasi:

"Psihijatar koji primi na pregled mentalno oboljelo lice dužan je da ga odmah pregleda i da započne dijagnostičke i terapijske postupke, kako bi utvrdio, u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu, da li postoje razlozi za prisilno zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona."

Član 10

U članu 36 stav 2 mijenja se i glasi:

"Obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom psihijatrijska ustanova je dužna da dostavi i zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica, nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu."

Član 11

U članu 41 stav 1 riječi: "osim ako se radi o prisilno smještenim mentalno oboljelim učiniocima krivičnih djela ili prekršaja" brišu se.

Poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

"Izuzetno od stava 1 ovog člana prisilno smještenim mentalno oboljelim učiniocima krivičnih djela ili prekršaja odobrava se izlazak zbog oporavka, medicinske terapije i ličnih razloga, u skladu sa aktom kojim se uređuje primjena mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi."

Član 12

U članu 43 stav 3 poslije riječi "člana" briše se tačka i dodaju riječi: "u trajanju od nekoliko minuta, do najduže nekoliko sati".

Član 13

Član 53 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - zdravstvena ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite u kojoj centar za mentalno zdravlje obezbjeđuje zaštitu mentalnog zdravlja, odnosno psihijatrijska ustanova, ako:

1) pregleda ili podvrgne medicinskom postupku mentalno oboljelo lice koje može razumjeti prirodu, posljedice i opasnost predloženog medicinskog postupka i koje na osnovu toga može da donese odluku i izrazi svoju volju, bez pisanog pristanka tog lica (član 14 stav 1);

2) podvrgne pregledu ili medicinskom postupku punoljetno mentalno oboljelo lice koje nije sposobno da da svoj pristanak ili maloljetno mentalno oboljelo lice, bez saglasnosti njegovog zakonskog zastupnika, odnosno etičkog komiteta psihijatrijske ustanove (član 15 st. 2 i 3);

3) ne vodi medicinsku dokumentaciju o svim preduzetim medicinskim postupcima u liječenju mentalno oboljelog lica, u skladu sa zakonom (član 26);

4) da podatke iz medicinske dokumentacije koji su potrebni za ostvarivanje prava mentalno oboljelog lica u službene svrhe na zahtjev nadležnih organa bez saglasnosti tog lica, a ako to lice nije sposobno da da saglasnost, osnovano se ne može pretpostaviti da se mentalno oboljelo lice ne bi protivilo davanju tih

podataka (član 27 stav 4).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu - zdravstvenoj ustanovi primarnog nivoa zdravstvene zaštite u kojoj centar za mentalno zdravlje obezbjeđuje zaštitu mentalnog zdravlja, odnosno psihijatrijske ustanove novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura."

Član 14

Član 54 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice - psihijatrijska ustanova, ako:

1) mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ne upozna u vrijeme prijema, a kasnije na njegov izričit zahtjev, sa pravima, i kako da ih ostvari, na način i na jeziku koji razumije (član 18 stav 1 tačka 1);

2) mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ne upozna sa razlozima i svrhom njegovog smještaja, kao i sa svrhom, prirodom, posljedicama, korisnošću i opasnostima sprovođenja predloženog oblika liječenja i drugih mogućih oblika liječenja (član 18 stav 1 tačka 2);

3) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svog liječenja, oporavka i resocijalizacije (član 18 stav 1 tačka 3);

4) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se obrazuje i radno osposobljava prema opštem i posebnom programu za mentalno oboljela lica ometena u razvoju i sa poteškoćama u učenju (član 18 stav 1 tačka 4);

5) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da podnosi prigovore zaštitniku prava pacijenata, kao i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu na način liječenja, dijagnostifikovanja, otpuštanja iz ustanove i povrede njegovih prava i sloboda (član 18 stav 1 tačka 5);

6) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da bez nadzora i ograničenja, podnosi zahtjeve i izjavljuje prigovore, žalbe i druge pravne lijekove nadležnim pravosudnim i drugim državnim organima (član 18 stav 1 tačka 6);

7) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se savjetuje, o svom trošku, nasamo sa doktorom medicine ili advokatom, po svom izboru (član 18 stav 1 tačka 7);

8) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da se druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima i učestvuje u radno-terapijskim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima i prima posjete (član 18 stav 1 tačka 8);

9) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da o svom trošku, šalje i prima, uz punu privatnost, bez nadzora i ograničenja, poštu, pakete, novine i telefonira (član 18 stav 1 tačka 9);

10) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da prati radio i televizijske programe (član 18 stav 1 tačka 10);

11) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu (član 18 stav 1 tačka 11);

12) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu ne omogućiti da bude smješteno i da spava u odvojenoj prostoriji od lica drugog pola (član 18 stav 1 tačka 12);

13) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati da izražava svoja vjerska opredjeljenja, u okviru mogućnosti koje ima psihijatrijska ustanova (član 18 stav 1 tačka 13);

14) mentalno oboljelom licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu uskrati pravo

da zahtijeva premještaj u drugu psihijatrijsku ustanovu (član 18 stav 1 tačka 14);

15) mentalno oboljelim licu dobrovoljno ili prisilno smještenom u psihijatrijsku ustanovu ne omogućiti da bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvata u zajednici (član 18 stav 1 tačka 15);

16) članovima porodice ili zastupniku mentalno oboljelog lica uskrati ostvarivanje prava iz člana 18 stav 1 tačk. 1, 2, 3, 5, 6, 7 i 14 ovog zakona (član 18 stav 3);

17) liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica u psihijatrijskoj ustanovi ne sprovodi odvojeno od liječenja punoljetnih mentalno oboljelih lica (član 20);

18) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje: bez pisanog pristanka mentalno oboljelog lica ili ako to lice nije sposobno da da pristanak, bez pisanog pristanka njegovog zakonskog zastupnika i saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 1);

19) primjenjuje elektrokonvulzivno liječenje na teže mentalno oboljelim licu koje je prisilno zadržano ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu bez saglasnosti etičkog komiteta psihijatrijske ustanove; bez pozitivnog mišljenja najmanje dva psihijatra o potrebi i posljedicama primjene takvog medicinskog postupka; ako prethodno nijesu iscrpljene sve ostale metode liječenja; ako primjena navedenog metoda liječenja nije nužna za liječenje mentalno oboljelog lica i ako se očekuje da bi primjena navedenih metoda mogla imati štetne propratne posljedice (član 21 stav 2);

20) primjenjuje elektrokonvulzivno ili hormonsko liječenje maloljetnih mentalno oboljelih lica (član 21 stav 4);

21) primjenjuje psihohirurgiju ili sterilizaciju mentalno oboljelih lica (član 22);

22) primjenjuje biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licima a da nijesu ispunjeni uslovi iz člana 24 stav 1 ovog zakona;

23) vrši biomedicinska istraživanja na mentalno oboljelim licu koje nije u stanju ili ne želi da da svoj pristanak (član 24 stav 2);

24) ne dostavi obavještenje o prisilnom zadržavanju sa medicinskom dokumentacijom u roku 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu zakonskom zastupniku prisilno zadržanog lica, nadležnom organu za socijalni rad i nezavisnom multidisciplinarnom tijelu (član 36);

25) otpusti mentalno oboljelo lice suprotno čl. 38 i 39 ovog zakona;

26) odmah ne obavijesti sud o premještanju mentalno oboljelog lica iz psihijatrijske ustanove u ustanovu socijalne zaštite (član 40 stav 2);

27) primijeni fizičku silu, izolaciju ili ograničenja u zaštiti mentalno oboljelih lica u trajanju dužem od nekoliko minuta do najduže nekoliko sati da bi se to lice spriječilo da ugrozi život ili zdravlje drugog lica ili svoj život ili zdravlje ili nasilno uništi ili ošteti imovinu veće vrijednosti (član 43 st. 1 i 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu - psihijatrijskoj ustanovi novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura."

Član 15

Član 55 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice - doktor medicine obučen za mentalno zdravlje ili psihijatar, ako ne ukaže mentalno oboljelim licu ili njegovom zakonskom zastupniku na posljedice koje mogu nastati zbog prestanka primjenjivanja određenog medicinskog postupka (član 16).

Član 16

Član 56 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice- psihijatar, zdravstveni radnik za mentalno zdravlje, zdravstveni saradnik za mentalno zdravlje i drugo lice koje obavljajući posao zaštite i liječenja mentalno oboljelog lica ne čuva, kao profesionalnu tajnu, sve što sazna ili primijeti tokom obavljanja tih poslova (član 25 stav 1)."

Član 17

Član 57 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od 250 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice - psihijatar, ako:

1) odobri službenim licima organa uprave nadležnog za unutrašnje poslove i stručnim radnicima centra za socijalni rad razgovor sa mentalno oboljelim licem smještenim u psihijatrijsku ustanovu koje nije sposobno da razumije stanje u kojem se nalazi, niti posljedice takvog razgovora (član 28);

2) odmah ne pregleda mentalno oboljelo lice koje primi na pregled i ne započne dijagnostičke i terapijske postupke, kako bi utvrdio, u roku od 48 sati od dolaska ili dovođenja lica u psihijatrijsku ustanovu, da li postoje razlozi za prisilno zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona (član 34 stav 1);

3) zadrži mentalno oboljelo lice u psihijatrijskoj ustanovi kad utvrdi da ne postoje razlozi za zadržavanje i smještaj tog lica u psihijatrijsku ustanovu iz člana 32 st. 1 i 2 ovog zakona. (član 34 stav 2);

4) ne donese odluku o prisilnom zadržavanju ili je sa obrazloženjem ne upiše u medicinsku dokumentaciju ili tu odluku ne saopšti prisilno zadržanom licu na prigodan način i ne upozna ga sa razlozima i ciljevima njegovog prisilnog zadržavanja, kao i sa njegovim pravima i dužnostima (član 35)."

Član 18

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi član 92 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona kojima su propisane novčane kazne za prekršaje ("Službeni list CG", broj 40/11).

Član 19

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj 28-2/12-3/4

ERA 59 XXV

Podgorica, 28. maja 2013. godine

Skupština Crne Gore 25. saziva

Predsjednik,

Ranko Krivokapić, s.r.